

HIZKUNTZAREN DIDAKTIKA

Martin ETXEBERRIA ARANAZ

GOIZUETAKO HIZKERA:
ADINDUEN ETA LH-KO 3.
ZIKLOKO IKASLEEN ARTEKO
DESBERDINTASUNAK

TFG/*GBL* 2015

Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea

Grado en Maestro de Educación Primaria /

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua
Grado en Maestro en Educación Primaria

Gradu Bukaerako Lana

Trabajo Fin de Grado

GOIZUETAKO HIZKERA: ADINDUEN ETA LH-KO
3. ZIKLOKO IKASLEEN ARTEKO
DESBERDINTASUNAK

Martin ETXEBERRIA ARANAZ

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA
FACULTAD DE CIENCIAS HUMANAS Y SOCIALES

NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA
UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA

Ikaslea / Estudiante

Martin ETXEBERRIA ARANAZ

Izenburua / Título

GOIZUETAKO HIZKERA: ADINDUEN ETA LH-KO 3. ZIKLOKO IKASLEEN ARTEKO
DESBERDINTASUNAK

Gradu / Grado

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua / Grado en Maestro en Educación Primaria

Ikastegia / Centro

Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea / Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Nafarroako Unibertsitate Publikoa / Universidad Pública de Navarra

Zuzendaria / Director-a

Juan Carlos LOPEZ-MUGARTZA IRIARTE

Saila / Departamento

Filologia eta Hizkuntzaren Didaktika Saila

Ikasturte akademikoa / Curso académico

2015/2016

Seihilekoa / Semestre

Udazkena / Otoño

Hitzaurrea

2007ko urriaren 29ko 1393/2007 Errege Dekretua, 2010eko 861/2010 Errege Dekretuak aldatuak, Gradu ikasketa ofizialei buruzko bere III. kapituluak hau ezartzen du: “ikasketa horien bukaeran, ikasleek Gradu Amaierako Lan bat egin eta defendatu behar dute [...] Gradu Amaierako Lanak 6 eta 30 kreditu artean edukiko ditu, ikasketa planaren amaieran egin behar da, eta tituluarekin lotutako gaitasunak eskuratu eta ebaluatu behar ditu”.

Nafarroako Unibertsitate Publikoaren Lehen Hezkuntzako Irakaslearen Graduak, ANECAk egiaztatutako tituluaren txostenaren arabera, 12 ECTSko edukia dauka. Abenduaren 27ko ECI/3857/2007 Aginduak, Haur Hezkuntzako irakasle lanetan aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizialak egiaztatze baldintzak ezartzen dituenak arautzen du titulu hau; era subsidiarioan, Unibertsitatearen Gobernu Kontseiluak, 2013ko martxoaren 12ko bileran onetsitako Gradu Amaierako Lanen arautegia aplikatzen da.

ECI/3857/2007 Aginduaren arabera, Lehen Hezkuntzako Irakaslearen ikasketa-plan guztiak hiru modulutan egituratzen dira: lehena, oinarrizko prestakuntzaz arduratzen da, eduki sozio-psiko-pedagogikoak garatzeko; bigarrena, didaktikoa eta diziplinakoa da, eta diziplinen didaktika biltzen du; azkenik, Practicum daukagu, zeinean graduoko ikasleek eskola praktiketan lortu behar dituzten gaitasunak deskribatzen baitira. Azken modulu honetan dago Gradu Amaierako Lana, irakaskuntza guztien bidez lortutako gaitasun guztiak islatu behar dituen. Azkenik, ECI/3857/2007 Aginduak ez duenez zehazten gradua lortzeko beharrezkoak diren 240 ECTSak nola banatu behar diren, unibertsitateek ahalmena daukate kreditu kopuru bat zehazteko, aukerako irakasgaiak ezarri, gehienetan.

Beraz, ECI/3857/2007 Agindua betez, beharrezkoa da ikasleak, Gradu Amaierako Lanean, erakus dezan gaitasunak dituela hiru moduluetan, hots, oinarrizko prestakuntzan, didaktikan eta diziplinan, eta Practicumean, horiek eskatzen baitira Haur Hezkuntzako Irakasle aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizial guztietan.

Lan honetan, oinarrizko prestakuntzako moduluak bidea eman dit proiektu honetako oinarri teorikoak eta praktika diseinatzeko orduan. Alde batetik Hizkuntzaren Didaktikako arloetan ikusitakoak oinarri teorikoak osatzeko eta praktikarako ariketak nola planteatu jakiteko balio izan dit. Euskalkiak baloratzen erakutsi didate eta hizkuntzalaritzaren esparruak zer garrantzi duen ere. Garapen Ebolutiboko arloaren bidez ikasleek duten garapen linguistikoa aztertzeke ikerketaren urratsak zeintzuk diren ikasi dut. Soziologiaren arloak ere eragina izan du, izan ere bizi baldintzak eta harreman ohiturak hizkeran ondorioak izan ditzatekela ikusi baitut. Bukatzeko IKT arloak eman dizkidan teknologia ezagutzak erabat baliogarriak izan zaizkit lan hau osatzeko.

Hizkuntzaren Didaktika I, Hizkuntzaren Didaktika II eta Euskara Helburu Zuzena ikasgaietan oinarrituz sekuentzia didaktiko bat prestatu eta honekin interpretazio soziolinguistiko bat egiteko baliabideak eskuratu ditut. Baita ere, ikasgai hauen bidez hizkuntzalaritza hezkuntzaren esparruan nola integratu ikasi dut.

Halaber, Practicum aldiek teorian ikusi duguna errealitatean ematen den ikusteko balio izan dit, baita hartutako kontzeptu didaktikoak klase praktiketan aplikatzeko aukera ere. Gainera, euskalkien inguruko nire proiektua aurrera eramateko baliagarria izan zait. Nire ikerketa klasean aplikatzeko erraztasun handiak eman dizkit practicuma herrian egin izanak. Honek guztiak, proiektuari kutsu herrikoia emateaz gain emaitza errealak eta zuzenak lortzeko aukera eman dit.

Beste alde batetik, ECI/3857/2007 Aginduak ezartzen du, Gradua amaitzerako, ikasleek gaztelaniazko C1 maila eskuratuta behar dutela. Horregatik, hizkuntza gaitasun hau erakusteko, hizkuntza honetan idatziko dira “Introducción” eta “Conclusiones Generales” atalak, baita hurrengo atalean aipatzen den laburpen derrigorrezkoa ere.

Laburpena

Bizitza ohiturak aldatzen ari direla begi bistakoa da, eta horrek hizkuntza baten garapenean eragina izaten du. Proiektu honen bitartez, Goizueta euskalkiak azken berrogeita hamar urte hauetan, gutxi gorabehera, izan duen garapena frogatzen saiatuko naiz. Horretarako, ikerketa bat egin dut gazte eta adinduen artean, euskalkiaren ezaugarrietan eman diren aldakuntzak zeintzuk izan diren ikusteko. Ikerketa honekin hizkuntzaren “transmisioa” nolakoa izan den ikusi ahalko da.

Lan honen bidez, euskalkiak eman duen beherakada, hein batean, oraingo biztanleriak kanpo harreman gehiago dituelako eta bizi ohitura berriak hartzen ari delako eman dela ikusten da. Etorkizuneko irakasle bezala, proiektu honen bidez eskualde bakoitzeko hizkuntza garapenaren jakitun izatea ezinbestekoa dela ikusten da.

Hitz gakoa: Goizueta; euskalkia; ikerketa; garapena; hizkuntzaren “transmisioa”.

Resumen

Los tiempos y hábitos de vida están cambiando y eso afecta al desarrollo de una lengua. Mediante este proyecto voy a intentar demostrar la evolución que ha sufrido el dialecto en Goizueta. Para ello, he realizado un pequeño análisis a un grupo de jóvenes y mayores del pueblo para poder identificar los cambios de las características de la lengua.

Con este análisis he logrado identificar que la transmisión lingüística no ha sido la adecuada, propiciada en parte, por los hábitos e influencias que rodean a nuestra generación. Como futuro docente, creo que es indispensable ser consciente del desarrollo lingüístico de cada entorno en el que nos situemos.

Palabras clave: Goizueta; dialecto; análisis; transmisión lingüística; desarrollo.

Abstract

The life habits are changing and that affects the development of a language. Through this project, I will try to demonstrate the development that has suffered the dialect in Goizueta, a small village situated in the north of Navarra. To do this, I've done a little analysis to a group of young and old people to identify changes in the characteristics of

the rural basque language. With this analysis, I have been able to identify that the language transmission has not been adequate. One of the reasons of this is that the habits and abroad relationships that surround our generation have changed. As a future teacher, I believe that it is essential to be aware the habits and influences of the language that surround each zone where we go to work.

Keywords: Goizueta; dialect; analysis, language transmission, development

Aurkibidea / Índice

INTRODUCCIÓN.....	8
1.MARKO TEORIKOA.....	8
1.1 Euskarari buruz.....	8
1.2 Transmisioa.....	12
1.3 Euskara Batua.....	13
1.4 Goizuetako euskalkia.....	14
1.4.1 Kokapena.....	15
1.4.2. Ezaugarri nagusiak.....	17
1.4.3. Goizuetako hizkeraren aldaketa baldintzatzen duten faktoreak.....	21
1. 5 Euskara eta Literaturaren Curriculuma LH-ko 3. zikloan.....	24
2. IKERKETA PRAKTIKOA.....	27
2.1 Eskola.....	27
2.2 Analisia.....	29
2.2.1. Justifikazioa.....	29
2.2.2 Ikerketa Prozesua.....	30
2.2.3 Taldea.....	31
2.2.4. Galdetegia.....	32
2.2.4.2. Hipotesia.....	33
2.2.4.2. Erantzunak.....	34
2.2.5. Hiztegi ariketa.....	40
3. EMAITZAK KONPARAKETA.....	44
3.1 Gazteen hizkera vs. adinduen hizkera.....	44
4. CONCLUSIONES.....	49
5. ERANSKINAK.....	53
7. BIBLIOGRAFIA	69

INTRODUCCIÓN

En este proyecto, me voy a centrar en el euskara que hablamos en Goizueta. He elegido este tema ya que yo vivo allí y, al mismo tiempo, pienso que la divulgación del euskara propio del pueblo es de gran importancia para su misma supervivencia. Durante muchos años, ha habido diversos comentarios sobre el euskara que se habla hoy en día; que si ha cambiado mucho, que si hoy en día no se habla como antes, que si los jóvenes hablan peor que los mayores, etc.

En Goizueta se habla un euskara propio que tiene características específicas. Es un dialecto que se ha transmitido durante años, generación tras generación, y es un valor que se tiene muy en cuenta tanto en el pueblo como en el entorno escolar. Coloquialmente hablando, el euskara es uno de los *tesoros* que mantenemos en nuestro pueblo. Para la realización de este trabajo me he basado esencialmente en dos libros: *Euskararen Sendabelarrak* (2001) de Koldo Zuazo y *Goizuetako eta Aranoko hizkerak* (1998) de Juan Jose Zubiri y Patxi Perurena.

Con este trabajo voy a intentar responder a la incógnita sobre si la transmisión lingüística entre los jóvenes y adultos ha sido la correcta, o si se ha visto alterada durante estas últimas generaciones. Mediante un pequeño análisis que he realizado en la escuela de Goizueta a un grupo compuesto por jóvenes estudiantes de primaria y personas adultas, todos ellos habitantes del pueblo, intentaré dar una respuesta. Para ello he realizado varias actividades, he recopilado las respuestas y he analizado esos resultados.

1. MARKO TEORIKOA

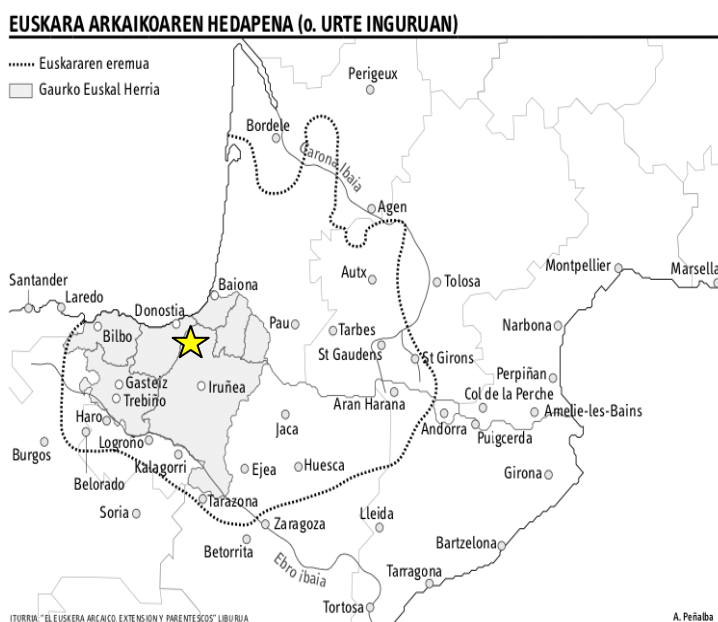
1.1 Euskarari buruz

Euskara Europako hizkuntzarik zaharrenetariko bat da. Orain dela bost mila urte, euskarak eta desagertutako beste hizkuntza askok Europako hizkuntza mapa osatzen zuten. Euskara, ordea, beste hizkuntza indoeuropearren artean iraun duen bakarrenetarikoa da. Euskararen eremua, gaur egungoa baino askoz zabalagoa zen,

izan ere, Erromatar garaitik hona, beherakada eman zuen euskarak, latinaren eta inguruko hizkuntzen eraginaren ondorioz. Ondorengo mapan ikus daitekeen moduan, Goizueta hizkuntza mehatxuetatik babestua zegoen, hori dela eta gaur egun, biztanleriaren gehiengoak euskal hiztunak dira.

Nafarroako konkistak eta hurbil dugun frankismoaren hizkuntza politika autoritarioak ere, euskal hiztunen kopurua asko murriztea eragin zuten Euskal Herrian. Goizuetan ordea, aiton-amonei jasotako hitzen arabera, gose handia pasatzeaz gain ezin zuten kalean euskaraz hitz egin, baina bertako gehienek baserri lanetan eta tabernan euskaraz egiten omen zuten agintariak ohartu gabe.

Oztopoak oztopo, Goizuetak bere hizkuntzari irmoki eutsi dio historian zehar. Inguru guztia geografikoki menditsua denez, ez da gudarako leku aproposa izan. Gainera, bertako jendeak euskaldun nortasun sendoa izan du betidanik. Hau guztia kontuan hartuta, euskarak gure herri inguruan mendez mende jasandako hizkuntza erasoak gaingitu ahal izan ditu.

Irudia 1. Euskara 0. urte inguruan (Peñalba, 2004)

Goizuetaz gain, Euskal Herriko leku askotan entzun zitekeen euskara, batez ere iparraldeko eremuan. Herri askoren ama hizkuntza izan zen euskara eta denboraren poderioz, herri edo eskualdeek beren hizkeri bereizgarri propioak gehitu eta hori berenganatzen joan ziren.

Egoera hori izanik, 1960 aldera euskara ofizializatzeko eta euskara bateratu bat sortzeko beharra ikusi eta lehen urratsak eman ziren "Baionako biltzarrean".

Euskararen ezaugarri nagusiak bildu eta euskara ofizial bat eraikitzea zen helburu. Eta testuinguru horretan, 1968. urtean, Euskaltzaindiak Arantzazun egin zuen biltzar batean euskara batua jaio zen. Biltzar honetan, euskararen batasuna lortzeko lehen arauak finkatu ziren, oinarria nafar-gipuzkoar euskara zuena. Erabaki horrek ordea, ezjakintasuna sortu zuen euskaldunengan eta gaur egun ere, aldeko eta kontrako iritziak badaude Goizuetan.

Urteak igaro dira orduz geroztik eta euskara batuak ekarri dituen onurak garrantzitsuak izan dira batzuentzat. Euskara bateratu bat beharrezkoa izan da euskalki ezberdinetako euskaldunak elkar ulertzeko, esparru teknikoetan euskara erabili ahal izateko eta euskararen etorkizuna bermatzeko euskaldunberrien artean. Goizuetako eskolan zein instituzio publikoetan euskara batua erabiltzen da, modu honetan, hezkuntzan eta harreman formaletan, guztiok komunikatzeko modu egokiena dela pentsatzen dut, baina beti gure euskararen nortasuna zein den ahaztu gabe. Hala ere, herriko adinduek euskara batua beraieganako hizkuntza eraso moduko bat izan dela diote; euskara batuak herriko hizkera “exkaxtu” egin omen du, oraingo gazteek euskara batuan egiten dutelako lagunartean dabiltzanean ezik. Horretaz gain, herriko zaharrenek bertako gazteek herriko hizkerarekiko interesik ez dutela diote. Eztabaida honen inguruan hurrengo dio Koldo Zuazo (1999, 17.-22. orr.) idazleak:

“Euskara batua ezinbesteko tresna dugu. Euskara batua erdialdeko euskalkian eraiki izana erabaki zuzena izan zela. Ostera, euskara batu hori erabiltzeko moduek banatzen gaituzte euskaldunok sarri, eta horretan ere iritziak bateratzeko garaia badela iruditzen zait”

Agerikoa den bezala, euskara batuak bere arau lexiko, semantiko eta ortografiko propioak ditu. Euskara batua hizkuntza ofiziala da eta hezkuntzan eta administrazioetan erabiltzen den euskara da. Kontuan izan beharreko beste alderdia, euskara inguratzen duten beste bi hizkuntzak dira; Goizueta “bi hizkuntza handiz inguraturik baitago, frantsesa eta gaztelania, eta hizkuntza txiki bat beste bi hizkuntza handiren artean egoteak erabateko arriskua suposatzen du” (Amonarriz, 2013). Bai telebistan, ordenagailuan eta herritik kanpo, gaztelaniaren eragina handia da

Goizuetan eta horrek zerikusia du gure hizkeran, batik bat gazteen artean. Arazo honi buelta ematen hasteko herriko eskola ezinbesteko tresna da nire ustez.

Euskara batuak hizkuntza garbi, zuzen eta tekniko baten zentzua hartu du euskaldunen artean. "Euskaldunen artean euskara batua hiritarra eta eguneratua den euskara bezala ikusten da, aldiz, euskalkiak iraganeakoak eta baserri edo herri txikiko giroarekin lotzen dira" (Zuazo, 2001). Hori izan zen euskara batua sortu ondoren herriko hizkeren inguruan pentsatzen zena; herriko hizkerek egungo gizartearen beharrei erantzuteko gaitasunik ez zutela baina "Hasiera batean euskalkiak eta euskara batua elkarren kontra jartzea modan bazegoen ere, orain elkarren osagarri direla esatea bihurtu da moda" (Aurrekoetxea, 2013). Beharrezkoa da gaur egun euskara bateratu bat izatea, baina honek ez dio herri hizkerari lekurik kendu behar, izan ere gure euskalkia izan da mendez mendez transmititu dena eta hori ondare kultural garrantzitsua da herritarrentzat.

Euskalkiak eta euskara batua landu dituen ikerlerik esanguratsuenetarikoa dugu Koldo Zuazo. Gai hau lantzen duen liburu bat badu, *"Euskararen Sendabelarrak"* (2001), eta bertan euskalkien eta euskara batuaren arteko harremanez hausnartzeaz gain euskalkien bizi iraupena eta behar bezalako hizkuntza "transmisioa"-ri buruzko hausnarketa sakon bat egiten du. Proiektu honen marko teorikoa egiteko orduan, liburu hori izan dut oinarri nagusi, benetan liburu interesgarria iruditzen baitzait gaur egungo euskalkien garapenaz informatu nahi duen ororentzat.

Zuazok (2001) dioenez, Euskara batuak betiko euskara baztertu eta euskara arrotz bat ekarri du gainontzeko euskal hizkerak makalduz. Hala ere, egile honek, euskara batuaren eta euskalkien elkarbizitza defendatzen du hizkuntzaren bizi iraupena bermatzeko. Oro har, euskara estandarrak, lagunarteko, haurren arteko, lanbideetako hizkerak edota argotak ahuldu dituela ondoriozta daiteke. Egia da euskara batuak euskaldun berrientzat bidea erraztu duela hizkuntza hau ikasterako orduan, baina euskarari xarma kendu dio, euskara batuak ez baitu beste hizkeren moduan euskararekin jolasteko eta hizkeraz gozatzeko aukerarik ematen.

Euskara batua, normalean administrazioan, hedabideetan eta egoera formaletan erabiltzen den euskara da. "Herriko hizkerak, esparru bereziki formalak ez diren eremuak hartzen ditu" (Larrea, K. eta Maia, J., ap. *Koldo Zuazo*, 2008). Goizuetan, egoera batzuetan eta entzulearen arabera, arrotza eta ulertezina izatera irits daiteke Euskara Batua, herrietako hizkera baino egitura gramatikal konplexuagoak eta hiztegi ezezaguna izaten baitu adineko jendearentzat. Goizuetar adindu askok ez dituzte euskara batuko egitura eta hitz asko menperatzen eta hau ikusteko, 70 urtetik gorako herritarrekin batuaz hitz egiteko proba egin dut eta askori kostatu egiten zaie euskara batuko izen eta aditzak osatzea, eta ez hori bakarrik, euskara batuan erabiltzen diren hitz ugari ezezagunak egiten zaizkie. Horregatik, euskara batuak ere, eskualde bakoitzeko ezaugarri linguistikoak hartu behar ditu eta egokitzapen txikiak baina egokiak egitera gomendagarria litzateke. Hau da, euskara batua, eskualde bakoitzera egokitu behar da hizkuntza ulertezina bilakatu gabe.

"Askok uste dute, euskara batua izeneko hizkuntza eredua agertu eta garatzen hasi zenetik, eredu horrek lehentasunezko trataera jaso duela irakaskuntzaren alorrean. Lehentasun horrek –beste faktore soziolinguistiko eta praktiko batzuekin batera- ekarri du sarritan eskolan jaramon gutxi edo batere ez egitea beste aldaeren (euskalkien, azpieuskalkien, tokian tokiko hizkeren) ezaugarriei" (Elordui, A. eta Maia, J., 2002, 106)

1.2 Transmisioa

Hizkera batek denboran iraun dezan, hizkuntzaren transmisio indartzea eta arlo horretan lan egitea behar beharrezkoa da. Prozesu hau gizaldiz gizaldi ematen da, hizkuntza gure ahotik ondorengoetara pasatzen dugu eta berdin ondorengoekin.

Julen Arexolaleibak (2010) dioen moduan, transmisioa etxean, eskolan, gertuko komunitatean... eman izan da. Goizuetan ere hala ematen da baina ez da leku guztietan berdin gertatzen. Azken urte hauetan ikusi dudana moduan, hiri handietan batik bat, euskararen transmisioa ikastolan bakarrik ematen da, etxean zein gertuko komunitatean erdara izanik lehen hizkuntza. Oso oraintsu arte ahoz egiten zen batez

ere transmisio hori eta gaur egun, ahoz ahoko horrez gain birtuala deitzen diogun hori ere badugu (Argia, 2224.alea, 2010-03-28).

“Orain ohartu gara, hizkuntzaren “transmisioa”, belaunaldi batzuen eta besteen arteko hizkuntza lotura sendotzea eta estutzea, nahitaezkoa dugula. Bazen begiak zabaltzeko garaia...! Ezinbestekoa da hiztunak bere sen hori izan dezan. Ezinbestekoa da hiztunak zer den zuzena eta zer den okerra, zer den dotorea eta zer itsusia, zer den egokia eta zer desegokia bereizteko gaitasuna izan dezan” (Zuazo, 2001, 131- 133.orr)

Euskara, Goizueta izaeraren oinarria da. Euskararik gabe, Goizuetak duen nortasuna galduko luke. Bai Goizuetan eta bai Euskal Herrian, hizkuntzen egoera berezia da. Euskaraz gain, gaztelania ere hizkuntza ofizial bezala katalogatuta baitago eta ondorioz, herritar askok ez dute euskaraz hitz egiteko beharrik izaten. Modu honetan, jatorrizko hizkuntza gaztelania duen jendeak euskaraz egiteko esfortzu gutxi egiten du, ez baitute euskara ikasteko beharrik. Goizuetan adibidez, jatorri erdalduna duen jendea etorri da azken urte hauetan eta erdara hutsean egitera behartuta zaude beraiekin komunikatzekotan.

Bestelako eraginak ere badaude egungo gizartean, internet eta hedabideen garapena geroz eta handiagoa den une honetan, atzerriko hizkuntzen eta gaztelaniaren presentzia geroz eta nabarmenagoa da. Irrati eta telebista kate gehienak gaztelaniaz mintzatzen dira, internet bidez bilatzen dugun informazio gehiena gaztelaniaz jasotzen dugu, bertako aldizkari eta egunkari asko gaztelaniaz idazten dira eta honek guztiak, eragin zuzena du haurren hizkeran. Klean noan bitartean haurrak ingelesez kantari edo erdarazko jolasetan ikusten ditut behin baino gehiagotan, eta horrek, garai batean jostaketan erabiltzen ziren euskal abesti eta hiztegi asko ez erabiltzea, eta ondorioz, desagertzea eragiten du.

1.3. Euskara batua

Goizueta eta honen euskarari buruz hitz egin ondoren, euskara batuaren xehetasun batzuk emango ditut. 1964. urtean, inguruko eskualde ezberdinetako euskal idazle

batzuk Baionan elkartu ziren *Txillardegi* buru zela, euskara arautu eta bateratu baten beharrei erantzuteko asmoz. Urtebete beranduago, hainbat idazle eta irakasleren laguntzaz, euskararen lehen arauen txostena argitaratu zen.

1968an Arantzazun egin zen biltzarrean euskara batzeko lehen arau multzoak zehaztu zituzten. Arau ortografiko eta morfologikoak, eta deklinabide eta neologismo arauak finkatu ziren. Euskara batuko arauak oinarritzeko gipuzkeraren ezaugarriak hartu ziren kontuan batik bat. Hala ere, oraindik adostasun zehatzik ez dago euskararen alor batzuetan eta alderdi bazuk finkatzeko daude. Euskararen finkatze lan hori Euskaltzaindiak egiten du.

1.4 Goizuetako euskalkia

Goizuetako hizkera, euskararen beste forma berezia izateaz gain herriaren nortasuna eta izaera gordetzen dituen dialektoa da. Hizkera asko daude Euskal Herrian eta guztiak dira ezberdinak, bakoitzak bere herriko ezaugarriak hartzen baititu denboraren poderioz, adibidez, lekuetako hitzak, herriko hitz-jolasak edota herriko esaerak ere dialektoaren zati izaten dira; esaterako, Goizuetan norbait harrokeriaz dabilenean *“hau Porrostako errekatik igaro duk”* esaten dugu. Esaera honek ez du esanahi berdina Goizueta ez den beste herri batean.

Hizkera batek nortasuna ematen dio herriari eta aldi berean, aurreko adibidean ikusten den moduan, herriak eta bertako gertaerek herriko hizkera aberasten dute. Goizuetan gure hizkera dugu eta hau gipuzkoar eta nafarreraren tarteko dialekto bat dela esan daiteke.

“Gure herriak beste herrien artean lekua egin behar duen moduan, gure hizkuntzak ere beste hizkuntzen artean lekua egin behar du, non bere bizi iraupena eta garapena ziurtatuko duena muturreko abenturarik gabe.” (Mitxelena, K. ap. Olaizola, 2001, 9.or)

Goizuetan euskararen egoera arrunt ona da, zorionez. Herriko biztanleriaren gehiengoak euskaraz hitz egiten du, bai gazteek eta bai helduek. Julio Altadill (1920) historialariak zioen bezala *“Bertakoak ia-ia ez dute euskaraz baizik egiten, hainbestearino non, askok, helduek batik bat, beste hizkuntzarik ez dakiten”*. Gaur

egun ere, egoera antzekoa da, heldu askok euskara ez den beste hizkuntzarik ez dakite eta kasu askotan, kanpotarrekin hitz egiterakoan, adibidez, gazteagoen laguntza behar izaten dute gaztelaniazko azalpenak emateko.

Hala ere, hizkuntza guztiak aldatuz doaz Oihana Lujanbiok (2012) *Hizkuntza-aldakortasuna Goizuetako euskarari* azaltzen duen moduan. Oihana Lujanbio Goizuetako euskarari buruz lanean dabilen goizuetarra dugu, herriko hizkeraren aldakortasuna eta euskara batuarekin dituen aldeak aztertzen dabil azken aldian. Goizuetar gazte honen ustez, trantsizio-hizkerak aztertzea interesgarria da hizkuntza aldakortasuna ikertzeko. Azken hamarkadetan euskara batua hedatzeak egoera soziolinguistiko berriak sortu ditu eta Euskal Herrian arlo hori gutxi landu da (77. or.). Hori dela eta, euskara gure herriko ezaugarri nagusienetarikoa dela esan daiteke. Urteak igaro arren, bertako euskarak ia ez baitu aldaketarik izan.

Hizkera baten aldaketetan faktore ezberdinek dute eragina. Herriaren kokapena garrantzitsua da, izan ere Goizueta herri banandua da. Esaterako, Baztan edo Malerreka bilarak, kilometro gutxira dauden herri askok osatzen dituzte eta elkarren arteko hizkuntza eragina handia da. Goizueta ordea, beste herrietatik bananduta dagoen herria da eta beraz euskara bakar bat erabiltzen da egunerokoan. Ondoan duen herria Leitza da, bertan nafarrera eta Tolosaldeko kutsua duen euskara hitz egiten dute. Goizuetatik gertu Arano herria aurkitzen da, Hernaniar kutsu handia duen euskarari hitz egiten dute.

Goizuetako euskararen jatorria beste ardatz batetik dator ordea, esan dezakegu Goizuetako euskara Oiartzun eta Basaburua Txikiko euskararen artean osatutako euskara izan dela, izan ere ezaugarri linguistiko batzuk nahiko antzekoak dituzte gaur egun. Esaterako, Oiartzunen, Saldiasen eta Goizuetan euskara batuko *gora* = *gotti* esaten da. Saldias eta Goizuetan ere, euskara batuko *paratu/ipini* = *patu* esaten dugu.

1.4.1. Kokapena

Koldo Zuazo eibartarrak ondorengo mapan erakusten duen moduan eta herriko medikua eta historian zaletua den Jose Javier Etxeberriak aipatu didan moduan, orain

dela mende batzuk atzera, 1850. urtera arte gutxi gorabehera, Pasaia portura iristen zen merkantzia Oiartzunen, Pasaian eta Lezon jasotzen zuten Goizuetar askok, gurdi bideetatik barrena, Ezkurra, Eratsun eta Saldiasen barrena Iruña aldean saltzeko. Hori izaten zen goizuetarren ogibide nagusia. Garaian bertako jendea egunero elkartzen zen herri hauetako bizilagunekin eta hortik, herri hauetako hizkuntzen arteko elkar eragina (horiz).

2. irudia. *Euskalkien mapa*. (Koldo Zuazo, 2004)

Koldo Zuazok *Euskalkien mapan* (1998) erakusten digun moduan, Goizuetako hizkera nafarrera dela ikusten da. Garai batean, Goizuetako hizkera, Aranokoa, Oiartzungoa, Hondarribiakoa eta Pasaiakoa talde berean sailkatzen ziren. Gaur egun ordea, egoera aldatu egin da, Koldo Zuazo (2001) eibartarrak dioen moduan, "herri hauen arteko eragina oso txikia da eta Goizuetako hizkera Gipuzkoako hizkeratik nahiko urrun geratu da".

Gure hizkera ahoz aho transmititu den euskara da eta horrek denboraren poderioz aldaketa batzuk eragin dizkio gure euskalkiari. Aipatu behar da orain dela 50 urte, Goizuetan 1300 biztanle inguru bizi zirela eta 100 baseritik gorako herria zela Goizueta. Hizkera eta honen ezaugarri linguistikoak erabat ezberdinak ziren gaur egungoarekin konparatuz gero. Garai horretan, baserriko euskara bizi-bizia zen eta euskara batuaren eragina txikiagoa zen. Bistakoa da bizi baldintzak aldatu egin direla eta gaur egungo gazteak eta helduak ezberdin bizi eta mintzatzen garela, baina hala

ere, gure hizkeraren ezaugarri nagusienak mantentzen ditugu gazteen artean oraindik ere.

Oihana Lujanbio egileak esaten duen moduan, euskaldunzar askok beren euskara egokia ez zelakoan, ondorengoei euskara batuan erakutsi diete baina hori ez da Goizuetaren kasua, izan ere, beste herriein konparatuz, Goizuetan ongi mantendu da bertako hizkera gurasoetatik seme-alabengan nahiz eta ezaugarri gutxi batzuk aldaketa bat eman duten. Nire esperientzia kontuan hartuz Goizueta herri oso euskalduna da, lagunartean esaterako, norbait erdaraz hitz egiten hasten bada edo erdarakadaren bat esaten badu, elkar ohartarazten gara ohitura desegokiaz.

1.4.2. Ezaugarri nagusiak

Goizuetako euskararen egoera pixka bat azaldu ondoren, alderdi teknikoagoak aztertzeke garaia da. Hurrengo puntuan Goizuetako hizkeraren ezaugarri nagusiak aztertuko ditut. Honetarako, J.J. Zubiriren eta P. Perurenaren *Goizueta eta Aranoko Hizkerak* (1998) liburutik jaso dut informazio gehien.

Lehenik, bokalismoen inguruko ezaugarriekin hasiko naiz. Goizuetan, hitzaren barruan aldaketak sor daitezke hainbat kasutan:

-e- > -i- kasua: *behor* > *bihor*, *prejitu* > *prixittu*, *bez(a)in* > *biziñ* (“*neska hau hora biziñ politta duk*”)

-a- > -e- kasua: *arratsalde* - *arraselde*, *zenbatekoa* - *zenbetekoa*; “*zenbeteko amorria atere duk*”

-xe(ag)o atzizkia > xio: *atzeraxeago* > *atzeraxio*, *gehixeago* > *geixio*, *moteltxeago* > *moteltxio* (“*yon adi moteltxio!*”)

Aditz laguntzaileetan, batzuetan, aldatzen den bokalak, hurrengo silabak duen bokalaren itxura hartzen du: *egin genuen/ zenuen* > *in gunun/zunun*. Hitz barruko bokalak ere aldatzen dira hainbat kasutan: *mutiko* > *motíko*, *komuna* > *komona*, *uholde* > *uélde*, *Martintxone* > *Martíntxene*.

Nor-Nork aditz motetan, orainaldian nork-en bigarren pertsonari dagokion morfema aldatu egiten da, baita Nor-Nori adizlagun singularreko bigarren pertsonarena ere. Adizki forma hauetan -(z)u > -(z)o bihurtzen da: *duzu* > *zó*, *didazu* > *diazo*, *zaizu* > *zizo*.

Zubiri eta Perurenak (1998) azaltzen duten moduan aferesia ezaugarri nabarmena da Goizuetako hizkeran. Aditz batzuen hasierako e- edo i- bokalak ezabatu egiten dira: *etorri* > *torri*, *ekarri* > *karri*, *eman* > *man*, *eta* > *ta*.

Goizuetako hizkeran aztertzea merezi duen beste puntua sinkopak dira. Aditz laguntzeileetan esaterako hurrengo kasuak aurki ditzakegu:

-ta-(-te-) > - kasua: *buelatu* > *buéltu*, *protestatu* > *protéstu*

-ga- > - kasua: *ailegatu* > *allétu*, *kastigatu* > *kastítu*

-da-(-de-) > - kasua: *merendatu* > *beréntu*, *soziedadea* > *sozídea*

Adizkietan berriz, -ko-n amaitzen diren aditz laguntzaileek sarritan -i- galtzen dute; -*rriko*, -*riko* edo -*siko* bukaera dutenean, adibidez: *etorriko* > (e)*tórko*, *ekarriko* > (e)*kárko*, *jarriko* > *yárko*, *erosiko* > *erósco*.

Diptongoak berriz, berezkoak izan daitezke edota herskari bat (*b*, *d* edo *g*) galdu dutelako, adibidez: *eguzki* > *eúzki*, *nagusi* > *náusi*. Hala ere, badira bestelako kasu batzuk:

au > *a/u/b/o* kasua: *aurpegi* > *arpegi*, *nauk* > *nuk*, *ziraua* > *ziraba*, *iñauteak* > *iñnoteak*

eu > *e/u* kasua: *neurea* > *neréa* / *erene(g)u* > *erenu*

ai > *a/i/e* kasua: *laino* > *lañó* / *baino* > *biñó* / *nonbait e(re)* > *nónbettè*

oil > *ll* kasua: *oilo* > *ollo*, *soila* > *solla*

ain/ain > *añ* kasua: *baino* > *biño*, *laino* > *laño*, *a(d)ina* > *aña*, *gaina* > *gaña*

Kontsonantismoaren (Zubiri eta Perurena, 1998) inguruan ere Goizuetako euskarak baditu berezitasunak. Herskarien artean -d- eta -g- hotsek galtzeko joera dute. Esaterako, -d-/-g- > - kasuan hurrengo aldaketak ikus ditzakegu: *eduki* > *éuki*, *eguzki* >

éuzki, Gogaitolo > Oattolo. Aipaturiko herskari horiek ordea, batzuk beste batzuengatik ere ordezkatu daitezke; *-d-/-g- > -r-* kasua esaterako: *edan > eran, audo > auro, zartagi > zartari*

Txistukariak ongi bereizten dira bata bestearengandik: *zu* eta *su, atso* edo *atzo*... Euskaldunberri batzuek ez bezala, Goizuetarrek txistukariak erraz ezberdintzen dituzte. Txistukariak ez dira galtzen baina ordezkatu egin daitezke edota izen adierazkorrak adierazteko beste txistukari bat har dezakete hitzek: *zokor > txokor, bakoitz > bakotx, zapo > xapo, zarra > xarra*.

Frikarien inguruan, *J* ren bidez irudikatzen dugun soinu guturala <j> bera da. Goizuetan, ia beti <y> bihurtzen da, *jaun* edo *jaungoiko* izenetan izan ezik. Beraz, Gipuzkoan edo euskara batuan *jakin, jeiki, joan* edota *jan* esaten denean, Goizuetan *yakin, yeki, yon* eta *yan* esaten da.

Perurena, P. eta Zubiri, J. J. (1998) egileek Goizuetan sudurkarietan ematen den aldaketarik nabarmenena <n> -rena dela diote. Hala ere, badira sudurkarietan ematen diren aldaketa gehiago; *-aino/a* kasuetan *n > ñ* bihurtzen da i baten ondotik, adibidez: *laino > laño, min > miñ, gaina > gaña, baino > biño*. Hitz baten arteko *-nb-* > *-m-* bihurtzen da: *lehenbizikoa > lévizikoa, zenbat > zemat, hainbeste > ameste*. Denborazko esaldietan berriz, *-egin zuen denboran-* egitura *-in tzunemon-* bihurtzen da, esaterako: “*etorri ziren denboran eskatu nituen hiru garagardo*” > “*torri tzianemon eskatu nittun hiru garagardo*”.

Dardakarietan, *r* bakuna, hitz batzuetan galdu egiten da, esaterako: *aritu > aittu, neronek > néunek, zer > ze*.

Sinkoparen eragina dela eta, azkar hitz egiterakoan, honelako esaldiak entzun daitezke: *to_bar dut* (etorri behar dut), *ka_bar dut* (ekarri behar dut)...

Azken adibidean erreparatuz, aginterazko aditz lagunak *tz*-rekin ebakitzen dira eta ez z-rekin: *katzute* (ekar ezazue), *katzo* (ekar ezazu), *katzak* (ekar ezak)...

Bustiduretan, *i* bokalaren ondoan *n* eta *l* guztiak *ñ* eta *ll* bihurtzen dira (*ai/ei/oi + n* edo *l > añ/eñ/oñ* edo *all/ell/oll*), hona adibideak: *gaina > gaña*, *oina > oña*, *hilabete > illabete*, *pilota > pillota*.

Beste bustidura kasua *t* bikoitzarena dugu, *it > itt* bihurtzen da, esaterako: *ito > itto*, *aditu > aittu*, *ditu > tto/u*, *bihurritu > bihurrittu*.

Hurrengo paragrafoetan berriz Goizuetako hizkerari dagokion egitura morfologikoa ikusiko dugu. Hau ere, J.J. Zubiriren eta P. Perurenaren *Goizuetako eta Aranoko Hizkerak* (1998) liburutik jasotako informazio laburbildu eta adibideen bidez azalduko dut.

Alde batetik, izenenen kasuan aurki ditzakegu:

Erakusle arruntak: *au*, *ori*, *ora*, *aiek*, *onék*, *oiek*, *oriek*, *onénganaño*, *óntako*, *órrek*, *órtara*, *orrétik*... forma bakoitzari (nork, nori, norengan, nondik, norenganaino...) dagokion atzizkia aplikatuz osatzen dira erakusle arruntak.

Erakusle indartuak: *auxe*, *orixe*, *oraxe*, *aixek*, *oitxek*, *onetxentzat*, *onetxekin*, *ointxeganaño*, *artxengandik*...

Galdetzaileak: *zeiñ*, *zeñek*, *zeñeri*, *zeintara*, *zeintaño*, *zeneganaño*, *zeñengatik*...

Leku adberbio arruntak: *emen*, *onara*, *onáño*, *emengo*, *or*, *orrontz*, *órko*, *órrako*, *órtik*, *an*, *aúntz*, *áko*, *ándik*...

Leku adberbio indartuak: *eméntxe*, *onáxeño*, *émentxetik*, *ortxe*, *orráxeño*, *orráxe*, *an*, *ántxe*, *ántxetik*, *ántxeko*...

Izen arruntak: *alaba*, *alabak*, *alabari*, *alabangana*, *alabangandik*, *alabataz*, *alabangatik*, *alabantzat*, *alabanganaño*

Izen bereziak: *Jon*, *Jonek*, *Joneri*, *Jonengana*, *Jonenganaño*, *Jonengandik*, *Jonentzat*, *Jonengana*...

Beste aldetik, aditzen kasua dugu eta esan beharra dago Goizuetan nahiko berezia dela. Ezaugarri bat nabarmentzekotan *paratu* eta *jarri* aditzak aipatzea beharrezkoa da.

Jarri aditza nor motakoa da eta *patu* aditza nor-nork motakoa. Beraz, hau esaten dugu Goizuetan: “*ni ezkertxio yárriko naiz*” (Ni) eta “*nik ezkertxio patuko dut*” (Nik-Hura).

Hauetaz gain, azken urte hauetan beste aditz bat sartu dela ikusi dut. Herrira etortzen diren gipuzkoarrek batez ere, aditz bakar bat erabiltzen dute bi kasu horietan, *ipini* aditza. Hau eskolara etortzen diren irakasle gipuzkoarren ohikoa da. Hala ere, haurrek bertako aditzak erabiltzen jarraitzen dute (*patu* eta *yarri*).

Indikatibozko adizkia den edo aginterazkoa den jakiteko, zenbaitetan aditz nagusiaren bidez jakinen dugu, aditz laguntzaileek itxura bera baitute, jatorri diferentea izan arren: *duzu* > *zo/zu*, *ezazu* > *zo/zu* (ind.: *lasaitu duzu* > *lasaittu zó*), (agint.: *begira ezazu* > *béi zò*)

J.J. Zubiriren eta P.Perurenaren (1998) iritziz, "gehienetan *-tsi* edo *-tzi* bukaera duten adizkietan ere bereizketari eusten zaio, kasu hauetan aditz nagusiaren itxura aldatzen delarik euskal fonetikaren jokabide orokorrak segituz: *itsatsi zó*, *irétsi zo*, *yetzi zo*".

Beste batzuetan, *n*-rekin bukatzen diren adizki formak ere bereizten dira. Indikatiboan laguntzailea aldatzen da pixka bat (*zo* > *tzo*, *zute* > *tzute*).

Arau morfologikoak alde batera utzi eta herri honek duen beste altxor nagusietako bat hiztegia da. Aurretik aipatu dudan moduan, baserriek garrantzi handia izan dute Goizuetan betidanik eta baserri lanarekin zerikusia duten hitz asko erabiltzen ziren garai batean. Ez dira Goizuetako hizkeraren ezaugarri propioa baina bai egungo adindu eta baserritar askok erabiltzen dituzten hitzak. Hori dela eta esaera zahar, ohitura, lan tresnen... hitz asko dakizkitez baserritarrek. Nik bildutako hitzak adineko goizuetar batzuen ahotatik bildu ditut. Hitz hauen esanahiak Mujikaren "Diccionario Vasco - Castellano, Tomo I-II" liburutik deskribatu ditut (7.eranskina).

1.4.3. *Goizuetako hizkeraren aldaketan baldintzatzen duten faktore soziolinguistikoak*

Begi bistakoa da gizarteak azken hamarkada hauetan aurrerapauso handiak eman dituela eta hori Goizuetan ere nabari da. Familiak geroz eta erraztasun handiagoekin

bizi dira eta bizi baldintzak aldatu egin dira garai batekoekin alderatuz gero. Bizimodu aldaketek hizkuntzan ere eragina izan dute.

Orain dela 50 urte 100 baserritik gora zeuden Goizuetan. Gaur egun berriz, erdira ere ez da iristen baserri kopurua. Bertan bizi ziren familia ugari Leitza, Donosti, Hernani eta Oarsoaldeko industria gunetara joan dira bizitzera eta ondorioz Goizuetako hizkeraren oinarri izan den baserri inguruko hizkera zati handi bat galdu egin da. Beharrak ere ez dira garai bateko berdinak eta gazteek ez dute baratze eta baserri inguruan lan egiten, beraz, herri arlo honetako hitz asko eta asko galtzeko arrazoi nagusia hori izan daiteke.

Gainera, 13-14 urte bitarteko gazteak Leitzako eta Hernaniko gazteekin harremantzen hasten dira. Eskola irteera ugari Leitzakoekin batera egiten dituzte, gazteen arteko herri topaketak antolatzen dira eta mugikor eta sare sozialen bidez harreman estua mantentzen dute herritik at bizi direnekin. Ondorioz, herriko gazte askorentzat Leitzako edota Hernaniko hizkeren eragina egunerokoa da.

Hurrengo paragrafoetan, pertsonalki herrian ikusitako ohiturei buruz gogoeta egingo dut, hizkeran negatiboki eragin dezaketenak.

Jolasak: Herri jolasak alde batera utzi eta telebistan ezagunak diren pertsonaien objektu, karta edo gailu elektronikoekin jolasten dute gaur egun eta lagunen artean erabiltzen den hizkera jokuari baldintzaturik egoten denez erdararen eta ingelesaren presentzia handia da jolas orduetan.

Komunikabideak: Gaur egungo Goizuetako gazteak teknologia berrietara jarriak daude. Gazte-gaztetatik ordenagailuak, telebistak, mugikorrak, bideojokoak... erabiltzen hasten dira eta gailu hauetan erabiltzen duten hizkuntza, gaztelania edo ingelesa izaten da. Egungo gizartean ezinbestekoa den interneteko behar handia dute eta sare sozial ugariaren erabiltzaileak izaten dira ikasle gehienak.

Telebista: ordu asko ematen dituzte marrazki bizidun eta filmei begira. Telebistako programazioaren gehiengoa gaztelaniaz izaten da. Goizuetan, euskarazko kateen artean, momentu honetan, ETB1 da aurki dezakegun kate euskaldun bakarra. Haur eta gazteentzat ez dago telebista aukerarik eta beste kateetara jotzen dute. Gainera, ETB1-en hitz egiten den euskara, batua da eta zenbaitetan, arrotza egiten zaie.

Internetaren erabilpena ere handia da, eskolan eta eskolatik kanpo. Internet bidez jasotzen dugun ia informazio guztia gaztelaniaz edo ingelesez izaten da. Internet hezkuntzarako eta harreman sozial birtualen eszenatoki nagusi bihurtu da.

Hala eta guztiz ere, herriko hizkeraren alde egiten duenik ere bada:

Nabarmentzekoa da *XAPO* aldizkariak herriaren eta herriko ondare linguistiko eta kulturalaren alde egiten duen lana. Goizuetako herrian soilik banatzen den aldizkaria da. Herriko kultur taldeak osatzen duen seihilabetekaria da Xapo eta herriko euskara bultzatzeko ekimen gisa sortu zen orain dela 14 urte. Lehen erabiltzen ziren hitzak, esaera zaharrak, baserriko hiztegia, aspaldiko istorioak, pertsonaiei buruzko pasarteak eta abar kontatzen dira aldizkari honetan.

Eskualde mailako beste Aldizkaria *TTIPI-TTAPA* da. Leitzaldea, Basaburua txikia, Malerreka, Baztan eta Bortzirietako herriei buruzko albisteak ematen ditu orriz orri. Hilabetean bitan plazaratzen da eta euskararen eta euskaldun nortasunaren alde borrokatzen duen aldizkaria da. Aldizkariako idazkera euskara batua izaten da baina herri bakoitzeko berriak, herritar batek idazten ditu eta euskara batua izan arren, euskalkiari egokituta egoten dira berriak eta irakurtzerakoan ez da batere arrotza egiten. Gazteek gogoz eta interesez irakurtzen duten aldizkaria izaten da.

Guraso eta ikasle topaketak: urtean behin antolatzen dira Goizueta, Arano, Leitza eta Aresoko ikasle eta gurasoen artean. Aktibitate kulturalaz osaturiko eguna izaten da eta ikasle eta gurasoen arteko harremana eta euskararen erabilera sustatzeko helburua du. Ikasleek elkar ezagutzen dute eta, norberak bere hizkeran, hizketarako aukera izaten dute.

UEMA: Goizueta Uema ren barne dagoen udalerria da. Uemaren bidez, herriko administrazio eta merkatariek euskaraz egiteko baliabideak jasozten dituzte. Herriko euskaldun giroa eta herriko hizkera bultzatzen dituzten proiektuetan laguntza ematen du erakunde honek. Uemaren helburu nagusia, bizi euskalduna lurralde guztian zabaltzea da.

Bai Euskarari: Agiri honen bidez, herrian antolatzen diren ekitaldi kulturaletan, herriko elkartean, kirol taldeetan, merkatori elkarteetan eta beste hainbat instituziotan euskararen erabilera ziurtatzen da

1.5. Euskara eta Literaturaren Curriculum LH-ko 3. zikloan

Proiektu hau aurrera eramateko behar-beharrezkoa izan dut Nafarroako D ereduko Lehen Hezkuntzako curriculum kontuan hartzea. Euskarazko 2. liburukian Euskara eta Literatura ataleko alderdi nagusiak ikusiko ditugu. Zerrenda hau Nafarroako hezkuntza administrazioaren web gunetik atera dut. [eskuragarri noiz (2015/06/01-ean) <http://www.educacion.navarra.es/documents/713364/714655/curriprimaria2eusk.pdf/af83641d-12da-4efa-bc0a-45b173a3d4a8>] Proiektu hau LOMCE legea klasean ezarri aurretik egin nuen, beraz aurreko curriculumeko irizpideak jarraitu nituen.

1.5.1. Helburuak

1. Eguneroko gaiekin loturiko ahozko eta idatzizko diskurtsoak ulertzea, jarduera sozial eta kultureko testuinguru desberdinetan.
2. Gauzak ahoz adieraztea, hitz egitea eta hizketan jardutea, eta gauzak idatziz adieraztea, diskurtsoak eta testuak eginez esaldi erraz eta egokiekin, eguneroko bizitzaren testuinguru desberdinetan.
3. Europako eleaniztasunaren errealitatea baloratzea, eta Espainiakoa, eta euskararen aldaera linguistikoak, kultur aberastasuna direlako.
4. Ahozko hizkuntza modu espontaneo eta egokian erabiltzea norberaren intereseko edo eguneroko bizitzako gaietan (familia, zaletasuna, gaurkotasuneko gertaerak...), errespetuzko eta laguntzazko jarrera edukiz.
5. Formatu konbentzionalen, erakunde publiko edo pribatuekiko

komunikazioan erabiltzen diren idazki mota desberdinak erabiltzea, eskolarekin eta eskola-jarduerarekin loturiko egoeretan.

6. Komunikabideak eta informazioaren teknologiak erabiltzea eguneroko gaiei buruzko informazio orokorrak lortzeko, interpretatzeko eta baloratzeko eta gai horiei buruzko iritziak adierazteko.

7. Hizkuntza eskola-jardueran eraginkortasunez eta kritikotasunez erabiltzea, bai informazioa aurkitu, bildu eta prozesatzeko, bai esparru akademikoak berezkoak dituen testuak idazteko.

8. Irakurketa gozamenerako, ezagutzarako eta norbera aberasteko iturri gisa erabiltzea, esparru desberdinetan (literarioan, zientifikoan, sozialean...) eta tradizio literarioaren ezagutzara hurbiltzea testu literarioen bitartez.

9. Gaiaren eta konplexutasunaren ikuspuntutik egokiak diren genero desberdinetako testuak ulertzea eta sortzea, eta hizkuntza literarioaren berariazko konbentzioen ezagutzetan hasia.

10. Hizkuntzari eta erabilera linguistikoaren arauak buruzko ezagutze baliatzea modu egokian, koherentean eta zuzenean idazteko eta hitz egiteko, eta ahozko zein idatzizko testuak ulertzeko.

11. Hizkuntzen erabilera sozial desberdinei buruz gogoeta egitea, balio-juzkuak eta aurreiritzi klasistak, arrazistak edo sexistak dakartzaten estereotipo linguistikoak saihesteko.

12. Ikaskuntzarako abileziak eta trebetasunak barneratzea eta komunikazioari buruzko ezagutzak eta estrategiak beste hizkuntza batzuetara transferitzea.

1.5.2. Ezagutzak

1. Oinarrizko hiztegia, gramatika funtzionala eta estiloa eta hizkuntzaren funtzioak sendo ezagutzea.

2. Ahozko elkarreragin mota desberdinen (hizketaldiak, elkarrizketak, eztabaidak eta abar) eta ahozko hizkuntzaren estilo eta erregistro desberdinen oinarrizko ezaugarrien kontzientzia.

3. Komunikazioaren ezaugarri paralinguistikoak ulertzea (ahotsaren ezaugarriak, aurpegierak, keinu eta jarreraren sistemak).

4. Testu literario mota desberdinen kontzientzia (maitagarrien ipuinak, mitoak,

elezaharrak, olerkiak, poesia lirikoa, antzerkia, ipuin laburrak, eleberriak) eta haien ezaugarri nagusien kontzientzia; halaber, testu ez-literarioen motak (curriculum vitae, formularioak, txostenak, editorialak, saioak, hitzaldiak eta abar) eta haien ezaugarri nagusiak.

5. Idatzizko hizkuntzaren (formala, ez-formala, zientifikoa, kazetaritzakoa, lagunartekoa eta abar) bereizgarriak ulertzea.

6. Hizkuntzak eta komunikazio moduek denboran zehar eta esparru geografiko, sozial eta komunikatibo desberdinetan duten aldagarritasunaren kontzientzia.

1.5.3. Trebetasunak

1. Ahoz zein idatziz komunikatzeko trebetasuna, eta mezuak egoera ugaritan eta xede desberdinekin ulertzeko edo ulertarazteko trebetasuna. Komunikazioak bere baitan hartzen du ahozko mezuak entzuteko eta ulertzeko trebetasuna, komunikazio egoera desberdinetan, eta argi eta zehatz hitz egiteko trebetasuna. Halaber, bere baitan hartzen du zerbait ulertarazteko gauza izan garen kontrolatzeko trebetasuna, bai eta komunikazio ingurune desberdinetan hizketaldi bat hasteko, hizketaldian aritzeko eta hizketaldiari amaiera emateko trebetasuna ere.

2. Era askotako testuak irakurtzeko eta ulertzeko trebetasuna, estrategia egokiak hartuz irakurketaren helburuaren arabera (informatzeko xedez irakurtzea, ikasteagatik edo plazer hutsarengatik irakurtzea).

3. Era askotako testuak, xede desberdinekin, idazteko trebetasuna, idazteko prozesua kontrolatuz (zirriborrotik hasi eta zuzenketaraino).

4. Idatzizko informazioa, datuak eta kontzeptuak bilatu, jaso eta prozesatzeko trebetasuna, haiek ikasketetan erabiltzeko eta ezagutzak modu sistematikoan antolatzeko. Entzutean, hitz egitean, irakurtzean eta idaztean, informazio garrantzitsua eta garrantzirik gabekoa bereizteko trebetasuna.

5. Norberaren argudioak formulatzeko trebetasuna, ahoz nahiz idatziz, konbentzitzeko moduan, kontuan hartuz beste ikuspuntu batzuk, ahoz nahiz idatziz adierazitakoak.

2. IKERKETA PRAKTIKOA

2.1 Eskolaren aurkezpena

ANDRES NARBARTE XALTO I.P.

Andres Narbarte “Xalto” ikastetxe publikoa D ereduko ikastetxea da. Andres Narbarte “Xalto” (1927-1971) bertsolari goizuetarra izan zen eta 1962an Nafarroako txapeldun suertatu zen. Ikastetxea Goizuetan kokatzen da, Nafarroako iparraldean, Gipuzkoarekin mugan. Herriak 700-800 biztanle inguru ditu eta Nafar Gobernuko Hezkuntza Sailaren sailkapenaren arabera eremu *vascofonoan* katalogaturik dago. Ikastetxeak herri ezberdinetako ikasleak hartzen ditu; herrikoak batetik eta Aranokoak bestetik, azken hau Goizuetatik kilometro gutxira dagoen herri txikiago bat da. Guztira, 80 ikasle daude matrikulatuta, 63 ikasle goizuetarrak eta 17 aranoarrak. Garrantzitsua da azpimarratzea ikastetxe hau landa eremukoa dela eta horrek barruko funtzionamenduaren antolaketa baldintzatzen duela. Ikastetxearen inguru fisikoa aztertzen badugu eskola hau, baratzeek, Urumea errekek eta mendi eta soro berdeek inguratzen dute; inguru benetan atsegina eskola baterako.

Bai Goizueta eta bai Arano eremu euskaldun eta giro herrikoi batean murgildurik dauden herriak dira. Iruñeko ikasleekin ezberdinduz, nabarmendu daitekeen ezaugarria ikasleak ikastetxean euskaraz egiteaz gain, ikasleen gehiengoak bai lagunekin eta bai etxean ere euskaraz egiten dutela da. Euskara da haurren ama hizkuntza. Haurrak beraien kasa jolasten dute eskolan eta Iruña bezalako hiri batean ez bezala, ikasle guztiek ezagutzen dute elkar, familiak ezagutzen diren moduan.

Zonalde hau mendiz inguraturik dagoenez baserrietan bizi diren familiak ere ugari hartzen ditu ikastetxe honek. Ikasle guztiek, orokorrean, ingurunearekin kontaktu zuzena dute (baratzeak, zuhaitzak, landareak, ibaia, animaliak...) eta horrek guztiak ikasleen ezagutzak eta linguistika maila aberasten du.

Baserrietatik eta Aranotik datozen haur hauek garraio publikoa izaten dute eta bazkalordurako eskolan bertan kokatzen den jantoki zerbitzua daukate. Azken honetan, ikastetxeko edozein ikaslek bertan bazkaltzeko aukera izan dezake. Garraio doakoa da eta Nafar Gobernutik subentzionatzen da. Jangela ikasle bakoitzak berea

ordaintzen du, nahiz eta honen zati bat ere Nafarroako Gobernuak subentzionatua izaten den.

Herri ikastetxe bat denez, herriarekiko atxikimenduan, eskolaren papera benetan garrantzitsua da. Giro euskalduna sustatzen da, Goizuetar eta Aranoar nortasuna baloratu eta gure izaera mantentzeko ezinbesteko instituzioa dugu Andres Narbarte "Xalto" ikastetxea. Altxor baten modukoa dugun hizkera, balio kulturalak eta ondare historikoa ezagutzeko ezinbestekoa da gure ikastetxea.

Ikastetxearen ildo nagusiak:

Ikastetxe irekia, anitza eta ez diskriminatzailea da, gizartean ematen diren aldaketa azkarrei eta heziketa premiei egokitzen dakiena, bertaratzen diren ikasleen aniztasunari erantzuteko gai dena bere hezkuntza metodologian integratuz.

Eginkizun nagusia, ikasle arduratsu, kritiko, autonomo, bizi diren gizartearekiko integratu zein konprometituak lortzea da, ikastolatik ateratzen direnean haien prestakuntza hobetzen jarraitu ahal dezaten.

Eskolaren ezaugarriak:

Ikastetxeko mailen eta gelen antolaketa faktore nagusia ikasle-taldeek kopuru murrizta da. Ikasle kopurua txikia da eta horrek adin ezberdineko haurrak elkarrekin elkartzea darama. Lehen Hezkuntzako antolaketari dagokionez, 2. eta 3. zikloak elkartuta daude. Lehenengo zikloa berriz, bi maila ezberdinetan banatzen da, biak elkartuz gero legez onartutako ikasle kopuru maximoa igarotzen baita. Baina zenbait klasetan bikoizketak egiten dituzte. Izan ere, ordu guztiak bi talde ezberdinekin egitea nekagarria eta zaila dela aitortzen dute irakasleek. Hala ere, nire ustez alderdi positibo ugari ditu horrek; aberasgarria da ikasleentzat elkartuta egotea hainbat saiotan, adin ezberdineko haurrak elkar harremantzen direnean beraien esperientzia eta baloreak elkartrukatzeko baitituzte. Modu honetan, gazteenek zaharrengandik ikasten dute eta alderantziz.

Ikasturtearen hasieran HH-ko ikasleek ordutegi malguagoa dute: gurasoek klaseetara ino lagundu edota ikasle berriak pixkanaka eskolara etortzen ohituko dira.

Modu honetan, eskolan hasten direnetik ikasle-irakasle-gurasoen arteko kontaktu eta harreman hori oso gertukoa izaten da. Klase aurretik edo bukaeran guraso askok beraien seme alabak (HH-n egon edo LH-n egon) eskolara eramaten eta jasotzen dituzte, eta tutoreekin hitz egiteko aukera izaten dute eskolako sarreran beraien semearen edo alabaren egunerokoaz edo beste gaiez solasteko. Horrela eskola barruan familien presentzia handia izatea eta gurasoak informatuta egotea lortzen dute, hori baita herri eskoletako alderdi garrantzitsuenetariko bat.

LH eta DBH en ordutegia finkoa da, maila horretako ikasleei autonomia gehiago uzten zaie, beraien kabuz ikastetxera bakarrik eta garaiz etortzeko nahi izanez gero.

Ikastetxea herrian bertan dago, *Beko landa* deituriko eremuan, leku lasaia eta ikasketarako aproposa. Hainbat zati ezberdinetan banatzen da. Lau eremu nagusi daude; eraikin nagusia, patioa, frontoi estalia eta jantokia. Klaseak eraikin nagusian ematen dira, heziketa fisikokoak izan ezik, hauek frontoia eta bertako biltegiko materiala erabiltzen dutelarik.

Eraikin nagusiak bi solairu ditu. Ikastetxeko gela bakoitzak Goizuetako mendien izen bana hartzen du (Urepel, Hozbero, Mandoegi...).

2.2 Analisia

2.2.1 Ikerketaren justifikazioa

Proiektu honetan Goizuetako hizkerak eman duen aldaketa aztertu nahi izan dut. Egungo euskal gizarteak gizarteratze prozesu bat izan du euskara batua 1968an sortu zenetik eta Goizuetako herria aproposa iruditzen zait analisia txiki bat egiteko, izan ere, aldaketa hau jasan duten bi alderdiek bizirik diraute, gazteak eta adinduak.

Eskola praktikan nengoen bitartean irakasleak klasean eskuhartzeko proposamena luzatu zidan. Lehenengo hiruhilabeteen zehar birziklapen ohiturei buruzko lanketa batzuk egin zituzten eta nik ildo horretatik jarraitzea erabaki nuen. Alde batetik, gai interesgarria eta egun eztabaida asko sorrazten dituen izanik, egokia iruditzen zitzaidan 12 urteko gazteekin lantzeko.

Unitate didaktikoa osatu nuen, helburuak, edukiak, saioak... prestatu eta proiektuari hasiera eman nion baina berehala ohartu nintzen ez nuela behar bezala antolatu

proiektua. Denbora planifikazio okerra egin nuen eta ikasleek ez zuten lana bukatzeko denborarik izaten. Ikasleek motibazio handirik gabe ikustean, proiektua bukatutzat eman nuen. Ez nuen proiektua behar bezala aurreikusi. Hala ere, burutu genituen ariketetan, gauza batek deitu zidan arreta gehien: ikasle batzuek herriko hizkera, euskara batua eta erdarakada ugari nahasten zituzten beraien ariketetan. Modu honetako esaldiak bildu nituen: *“guk jendek etxeetan geizki egiten ttun gauzak sango ditugu: Jendek etxean ortzak garbitzekon grifok irekik uzten ditu”, “Telebixta ere jendek uste du pixtua ez dagola eta bitartean pixtua dago botoia gorria dagoenean”, “Jendek janari asko bota egiten du eta ez du birziklatzen”, “Jendek errekarare botzen tto zaborrak. Mendian kartutxo plastikoak daude leku guzitan”.*

Gai berri bat bururatu zitzaidan, non landua baneukala ikusi eta herriko hizkera gai oso interesgarria litzatekeela pentsatu nuen. Orduan, kezka bat edo zer aztertua sortu zitzaidan, gure betiko hizkera zenbateraino menperatzen zuten. Horretarako, hizkeraren “transmisioan” zer aldaketa izan ziren ikustea interesgarria iruditu zitzaidan, hortik bideratuko baitzen nire lana. Hau da, gure hizkerak jasandako aldaketari buruzko ikerketa txiki bat egin behar nuen.

Gainera, beti izan dut gure herriko euskararekiko interesa eta horrekin lotura duen lana egiteko aukera egokia izan zitekeela pentsatu nuen. Arreta pizten didate garai bateko esaerek, hiztegiak eta adinduen hitz egiteko moduak

2.2.2. Ikerketaren prozesua

Ikerketaren helburu nagusia herriko adineko jendeak erabiltzen duen euskararen “transmisioa” gazteengana nola iristen den ikustea da, hau da, adinduek erabiltzen dituzten goizuetar hizkeraren ezaugarriak ikasleek erabiltzen dituztenekin konparatzea. Hori ikusteko, Goizuetako gazte eta adineko jendearen parte hartzea eta hauen laguntza behar-beharrezkoa izan da. Bestetik, helburu didaktikotik begiratuta, ikasleek Goizuetako helduek dakiten hiztegia gazteek ezagutzen duten aztertzea izan da.

Datuak biltzeko hainbat metodo eta ariketa mota erabili ditut: galdera sortak, idatzizkoak eta erantzun anitzekoak, eta ahozko elkarrizketak. Idatzizko galdetegia gazteei bakarrik eginarazi nien eta Goizuetako hizkeran hitz egiten zuten bezala idatzeko esan nien, beraien hizkera erregistratzeko modu egokia izan zitekeen eta. Ahozko elkarrizketak grabagailu bidez erregistratu nituen bere garaian, gero, paperera pasatzeko. Aukerazko erantzunak zituzten ariketak, gazte zein helduei banatu nizkien.

Ikerketa baimenen inguruan, urte hasieran, ikasleak eskola orduetan grabatzeko eta beraien irudiak bideo eta argazkitan ateratzeko baimen orri bat eman zitzairen gurasoei, guztien baiezkoa jasoz.

Hau egiteko bi egun finkatu nituen, bi ordu egun bakoitzean gutxi gorabehera. Ariketekin hasi aurretik, haurrei ikerketaren berri eman eta honen zergatia azaldu nien:

“Hurrengo proiektu hau oango gazten Goizuetako hizkera nolakoa den ikusteko proposatu dut. Ariketa batzuk ahoz eta beste batzuk idatziz iñen ttu, eta zuek nahi zuten bezala erantzun beharko zute, erantzunak librek dia. Hasteko, garatzeko fitxa bat eta hiztegi ariketak ondoren. Bihar, elkarrizketa edo eztabaida ttiki bat proposatuko diztet. Saio oik, Goizutako hizkera nola aldatu den ikusteko dia, beraz, zuek, dakizutena edo zuek pentsatzen zuten modun erantzun behar zute. Eztia erantzunak ebaluatuko, beraz, lasai. Balítteke ariketatako esaldin bat edo hiztegia ez entéintzea. Zuek eokina den erantzunak ematen saitu.”

2.2.3.Taldea

Bosgarren eta seigarren mailako 12 ikaslek osatzen dute ikasleen taldea, zazpi mutil eta bost neskak. Guztiak Goizuetan bizi dira, hauetatik hiru baserrian eta beste bederatzi herrian. Neska bat orain dela bi urte Gipuzkoako herri batetik etorri zen, gainerako guztiak Goizuetan jaioak dira. Goizuetako herria Gipuzkoatik hurbil dagoenez, guraso batzuk gipuzkoarrak dira eta etxe batzuetako ama hizkuntza gipuzkera eta goizuetarra izaten da aldi berean.

Helduei dagokienez, 70 urte inguruko lau gizon dira, bi baserritar eta beste bi herritar. Lau hauetatik hiru baserrian jaioak dira baina gaur egun, baserritar hauetako bat

herrian bizi da. Jatorriz goizuetarrak denak, basoan, eraikuntzan eta baserrian lanean ibilitakoak.

Beraz, ikerketa hau aurrera eramateko, guztira, 16 laguneko lagina osatu dut, 4 heldu eta 12 gaztez osaturik.

Taldeak osatu ondoren, proiektuaren urratsak zehaztu nituen: Lehenengo, idatzizko galdera sorta ikasleek bakarrik eta gelan erantzungo dute, herriko hizkerari buruz duten ikuspegi orokorra nolakoa den ikusteko. Galdera hauek beraien ahozko hizkeran idatziko dituzte, metodo hau, bakoitzaren hizkera ezaugarriak zeintzuk diren erregistratzeko modu egokia iruditzen zait. Ondoren hiztegi ariketak emango zaizkie hamasei parte hartzeileei. Hiztegi ariketa osatzeko, ikerketatik at dauden hainbat adindurekin elkartu naiz hiztegi ariketak osatzeko eta beraientzat ezagunak ziren hitzak bildu ditut.

Bukatzeko, 2. saioan, elkarrizketak egingo ditugu. Ahozko galdera batzuk erantzun beharko dituzte ikasleek gelan. Elkarrizketa gidoi zehatzik gabea izango da, eta nik emango ditut txandak. Bestetik, Aitasemegi auzoko baserritar bat elkarrizketatuko dut. Modu honetan orain dela 70 urteko hizkera gaur egungoarekin konparatzeko erreferentziak izango ditut.

Aukerazko erantzunak dituzten ariketak parte hartzaile guztiek erantzungo dituzte, hiztegi aldetik nolako ezagutzak dituzten ikusteko.

2.2.4. Galdetegia

Lehenengo zatia idatzizkoa izan zen (1. eranskina) eta hurrei egin nien bakarrik. Adinduei ez nien idatzizko galderarik egin. Gaztetan gutxi joanak omen ziren eskolara eta euskaraz idazteko zailtasunak zituztela adierazi zidaten. Aspaldian idaztekoak zirenenez ez zuten idatzi nahi izan.

Bigarren zatia hiztegi ariketak izan ziren (2, 3, 4, 5, eta 6. eranskinak) eta bukatzeko ahozko galderak (8. eranskina).

2.2.4.1. Hipotesia

Gaur egungo gizarteratze prozesuan, gure hizkera ere aldaketa prozesu baten barnean dago. Ez dago dudarik goizuetarren bizimoduan izandako aldaketek hizkeran eragina izan dutela. Aurreko ataletan esan dudan bezala, euskara batuaren presentzia handitu egin da eta harremanak herritik kanpora zabaltu dira azken hamarkada hauetan, ondorioz esan dezakegu Goizuetako hizkeratik euskara baturako aldaketa bat ematen ari dela pixkanaka. Ikerketa honekin, hau horrela den ikusten ahaleginduko naiz.

Herritar hiztunak gara gure euskarari norabidea ematen diogunak, euskaldunzar helduek ohiko hizkera ezaugarriak erabiliko dituzte, gazteok ordea, ezaugarri berriagoak erabiliko ditugu.

Esan daiteke, Goizuetako hizkeraren ezaugarrien erabilera hainbat aldagai sozialen menpe dagoela. Ondorengo lerroetan aldagaiak zein diren aipatuko ditut, eta hauek, gure hizkera ezaugarrien erabileran, gehienbat, nori eragiten dion azalduko dut.

- Baserritarra edo herritarra izan: Baserritarrek herritarrek baino hizkera-ezaugarri gehiago erabiliko dituzte eta bai gramatikalki eta bai hiztegi aldetik ere, aberastasun handiagoko hiztunak izango dira baserritarrak.

- Hitztunaren adina: Helduak direnek, goizuetar dialektoaren ezaugarri gehiago erabiliko dituzte. Gazteek berriz, bertako hizkeraren ezaugarriak erabiliko dituzte baina helduek baino gutxiago. Gazteek hiztegi urriagoa izango dute hiztun zaharrenek baino.

- Ikasketa maila: Proiektu honetan ikasketa maila handieneko partehartzaileak gazteak dira eta hauek euskara batuko ezaugarriak erabiliko dituzte. Ikasketa maila txikiagoa dutenek, berriz, bertako hizkeraren ezaugarri gehiago erabiliko dituzte. Zenbat eta maila txikiagoa, Goizuetako hizkerako formen erabilera handiagoa.

- Kanpo harremanak: Kanpo harreman gehiago dituenak Goizuetako hizkerako ezaugarri gutxiago erabiliko ditu harreman herritar edo itxiagoak dituenak baino.

- Ikus entzunezkoen erabilera: Gailu elektroniko gehiago erabiltzen dituen hiztunak Goizuetako hizkerako ezaugarri gutxiago erabiliko ditu.
- Gurasoen jatorria: Gurasoen artean goizuetar jatorria ez duen parte hartzaileak bertako hizkerako forma gutxiago erabiliko ditu gurasoak Goizuetakoak dituen beste batek baino.
- Goizuetarekiko atxikimendua: Goizueta herriarekiko atxikimendu handia duen pertsonak bertako hizkerako forma gehiago erabili eta bertakoa ikasteko interes handiagoa izango du.

Nolabait laburtzeko, bakoitzak bizi duen egoera sozialak edo bizi duen garaia, modu batera bizitzera behartzen gaitu. Horrek, hizkuntza ezaugarri jakin batzuen artean harremantzea behartzen du pertsona eta edaten duen hizkuntza horretatik sortzen du norberak bere hizkera.

Hipotesiak hauek izanik, hurrengo puntuan klasean egindako ariketen bidez jasotako emaitzak azalduko ditut. Bertako emaitzak analizatu ondoren hipotesiak bete diren edo ez berrikusiko dugu.

2.2.4.2. Jasotako erantzunak-emaitzak

Hurrengoak ikasleek gelan idatzizko ariketan (1. eranskina) emandako erantzunak dira. Jasotako erantzun guzietatik batzuk bakarrik hautatu ditut.

1. galdera: Zure ustez nolakoa da Goizuetako euskararen egoera? Zergatik?

OSO ONA = 7 ikasle ONA = 5 ikasle

Orokorrean emandako balorazioa ona izan da, euskararen egoera “oso ona” eta “ona” dela diote. Herriko jende gehiena euskalduna denez euskara mantendu egiten da. Herriko jende ia guztiak euskaraz daki eta bai kalean eta bai etxean euskaraz egiten omen dute gehienek. Horregatik egoera ona dela diote: “oso ona, emengo jende guztik

euskaraz badakio ta euskaraz itzeiten dutelako.”, “nere ustez ona, eztikit, hórrela pentsatzen dut nik beintzat, emengo jende guzik euskaraz itzeiten do ta kanpon e euskara bakarrik aitzen da emen.” edo “ona da euskararen egoera Goizuta ze frontoien, plazan ta leku geinatan euskaraz hitzeitten do jendek.”, “nere ustez bikaiña da, zertik herriko gehinak euskaraz hitzeiten du ta galtzéko peligroik eztut kusten”.

Euskararen egoera ona dela ondorioztatu dezakegu. Ikasle guztiek egoera positibotzat eman dute. Herri euskalduna izanik euskara da gehien erabiltzen den hizkuntza herrian; tabernan, plazan, pilota plazan, kalean, udaletxean, okindegian, dendetan... euskaraz egiten da eta euskaraz egiteko oztoporik ez dago. Bai euskarari ziurtagiria dute bertako enpresa txiki guztiek eta Goizueta UEMako udalerria da, horrek, herriko instituzio publikoetan euskara hutsez egiteko aukera dugula ziurtatzen digu. Gainera, herritarrek bertako hizkera babesten dute eta goizuetar nortasunarekiko atxikimendu handia dago. Herri txikia da eta hemen jendeak kaletik edo menditik gelditu eta herritarrekin nahiz baserritarrekin hizketan egiteko ohitura handia du, adindua edo gaztea izan. Horrek harremanak estutzen ditu eta euskararen “transmisioan” lagungarri izaten da.

2. galdera: Zein hizkuntzatan egiten duzu etxean?

EUSKARAZ = 12 ikasle

Ikasle taldearen %100ak euskaraz egiten du etxean. Lehen aipatu dudako moduan ikasle guztiak goizuetarrak dira jaiotzez nahiz eta ikasle batzuen gurasoak gipuzkoarrak diren jaiotzez. Neska bat bakarrik da gipuzkoarra jaiotzez eta honen ama hizkuntza ere euskara da. Hala ere, denek euskaraz egiten dute etxean: “gure itxen denak euskaraz hitzeitten du, attonak, amonak, attak, anaiak eta arrebak”, “guk euskaraz hitzeitten du, nere gurasok goizutarrak dia ta beti ola hitzein du” edo “nere itxen beti euskaraz itzein izandu dut, erdaraz gutxi dakit eta euskaraz okio itzeitten dut nik”, “amonak euskaraz hitzeitten dit betitik ta nike nere atta ta amonakin beti euskara itten dut.”

Argi dago Goizuetan euskara dela etxe gehienetako ama hizkuntza. Goizuetan bertan edo inguruan jaiotako gurasoak direnez, guztiok jaso dute euskara txikitatik eta euskara ongi mantendu denez, egungo semeei ere euskaraz erakutsi zaie. Beraz, etxeetan euskara da ama hizkuntza eta semeek euskara jasotzen dute txiki-txikitatik eskolan, kalean eta baita etxean ere.

3. galdera: Zure ustez berdin hitz egiten al du adineko batek edo zuk? Zergatik?

EZ = 6 ikasle BAI = 4 ikasle ANTZEKO/BERDINTSU = 2 ikasle

Datuetan ikusten den moduan galdera honen erantzunak ezberdinak izan dira, 6 ikaslek ezezkoa esan dute, hau da hizkera aldatu egin dela eta orain ez dutela adineko jendeak hitz egiten duen bezala mintzatzen. Lau ikaslek, orain lehen bezala hitz egiten dutela uste dute eta ez dela hizkera aldatu. Falta diren beste bi ikasleek antzeko hitz egiten dela erantzun dute, hau da, garai bateko hizkeratik oraingora zertxobait besterik ez dela aldatu pentsatzen dute eta ezberdintasun handirik ez dagoela adinduek hitz egiten duten euskaratik gurera. Ikasle hauen arabera, hizkera, garaiaren eta bizimoduaren ondorioz aldatu dela diote.

Ikasleetako batzuen arabera, oraingo gazteak aro berri baten hasiera dira, teknologikoki ezagutza handiak dituen gizartea omen da gaur egungoa eta egunerokoa teknologiaren menpe geratzen ari dela diote. Ikasle hauen arabera, hizkuntzaren testuingurua ere aldatu egin omen da eta orain arte ezezagunak ziren “hitz moderno asko” sortu omen dira.

Ezezkoa eman duten sei ikasleetako batzuek hurrengoa diote: “ezta iual itzeitten oan, nere attonak askoz okio itzeitten do euskaraz gu biño. Guk eztazkiun hitz asko dazkio mendiri buruz ta baserriri buruz. Guk erdarazko hitz asko sartzen ttu ta zarrak euskara askoz e garbioa dute”, “nere ustez len okio itzeitten zen emen, baserrin bizi zian geinak erdaraz e etzikiten. Gañera, oan dela 70 urte ez zuten telebistik izain oseake askoz e ohea da beran euskara.” Baserritar baten arabera bere amonaren hizkera, lagunek hitz

egiten duten euskararekin konparatuz, desberdina dela dio eta gazteek erabiltzen ez dituzten hitz ugari erabiltzen omen ditu.

Beste ikasleen arabera, berdina edo oso antzekoa dela diotenek, erantzun hauek eman dituzte, esaterako: “euskara berdiña da lengoa ta oangoa. Gure attonak itzeitten duten hizkera ezin da ainbeste aldatu ze berakin itzeitten du ta berak satén ttun gazuk e guk ikasten ttu.” edo “Goizutako hizkera pixkot aldatu da nere ustez, biño ez asko, zeba oan telebixta ta ordenadoren asko ibiltzen ga ta guk gauza berri geio ikasi ttu. Len etzian ixixtitzen olako gauzak ta hitz berrik ez zittuzten. Biño alare ezta gegi aldatu ze nik attonak eta zarrak herrin aitzen ttut eta gu bezala itzeitten dute.”

5. galdera: Erabiltzen al duzu euskara batua? Non? Norekin? Zenbat?

BAI = 12 ikasle

Ikasle guztiek euskara batua erabiltzen dute. Gaur egun euskara batua gure inguruan asko entzun eta erabiltzen denez ikasleak behartuak daude euskara batuan irakurri eta idazten ikastera. Eskolan euskara batuan irakurtzen ikasi dute eta idazterakoan ere euskara batuan egin behar dituzte ia lan guztiak. Azken finean, euskararen normalizazio eta ofizialtasuna lortzeko hizkuntza batek batasuna behar du lehenik eta behin eta hizkuntza arautu bat behar-beharrezkoa da horretarako.

Ikasleek egunero erabiltzen dute euskara batua, eskolan eta eskolatik kanpo; telebista euskaraz ikusten dutenean euskara batua jakin behar dute, irakurtzeko ere euskara batua menperatu behar dute eta eguneroko zereginetarako ere (udaletxea, mezuak, erreklamazioak, idatziak etb..) beharrezkoa dute.

“Euskara batua eunero ibiltzen du, eskolan batez ere. Idatzi ta irakurtzen dun guzia euskara batun iten du ta eskolatik kanpo re euskal telebista euskara batun aitzen du. Batzutan e bai, norabitte yon ta hizketan hasi ta gure hizkeran enteintzen eztiutenen, euskara batun itzein barra izaten du”.

6. galdera: Zure ustez herriko hizkerak hobera edo txarrera egin du zergatik?

OKERRERA = 9 ikasle

HOBERA= 3 ikasle

Erantzun ezberdinak jaso ditugu galdera honetan ere. Okerrera egiten dutenak gehiago dira eta argudio ezberdinak eman dituzte. Konsziente dira herriko hizkera, asko edo gutxi, baino aldatu dela eta hizkerak okerrera egin duela, hiztegi asko galdu dela eta erabilera aldetik ere zuzenago hitz egiten dutela adinduek gazteek baino. Batzuen ustez “erdaldun geio daudelako herrin ta gaztek erdaraz asko itten dutelako” egin du okerrera gure euskalkiak. “Gaurreun interneten ta serie guzik, dena erdaraz ikusten da ta garai bateko hitzak aztu iten ttu pixkanaka. Erdaraz yakin barra du Donostira do Iruñera yoten ganeko ta emengo euskara pixkot yakitten badu naikoa da ori. Garai baten zarrak etzuten erdara bear ta gu biño hitz geio dazkite euskaraz.”

Hobera egin duela esaten duten ikasleeen artean iritzia bestelakoa da, beraien ustez gizarteak aurrera egin duen honetan hizkerak ere hala egin duela uste baitute. “Herriko hizkeran egoera ohea dela uste dut zeba len biño gehio ikasten du ta lenokok eskolara gutxi tortzen zian. Berak biño okio dakiula uste dut nola itzein euskaraz, ze gurasok ta inportantzi geio maten dite eskolari len biño.”

7. galdera: Orokorrean, euskararen egoera ona al da gazteen artean?

BAI= 12 ikasle

Guztiak ados daude egungo euskaren egoeraren inguruan. Beraien ustez gazte guztiek euskaraz dakite eta egoera ezin hobea dela diote. “Herriko gazte guzik euskaraz dakiu oseake egoera ona da, denak euskaraz itzeitten badu oan bezala hurrengokok e euskaraz ikasiko dute” dio batek, baina hala ere badira ados baina hain ziur ez daudenik ere, “euskaran egoera ona da ze gazte guzik badakiu euskaraz hitzeitten okio edo ukerro, biño alare gazte batzuk erdarazko hitz asko esaten ttuzte euskaraz izketan ai dian bittarten, ta zarrak ibiltzen ttuzten itzak ibiltzen eztakite.”

Euskaraz hitz egiten dela eta euskararen biziraupena ziurtatuta dagoela ikusten dute eta egoera hori bakarrik baloratzen dute. Beste batzuk aldiz konsziente dira euskara dela nabarmentzen den hizkuntza gazteen artean baina badakite euskararen aberastasuna galdu dela eta ondorengoenganako hizkuntza “transmisioa” ez dela behar bezala eman eta alderdi asko galdu direla.

8. galdera: Telebista erdaraz edo euskaraz ikusten duzu? Zergatik?

EUSKARA HUTSEAN = 2 ikasle

EUSKARA - ERDARA = 10 ikasle

Emaitzek adierazten duten bezala ikasleen gehiengoak euskaraz eta erdaraz ikusten dute telebista. Aukera gutxi dagoela diote gehienek eta euskarazko telebista kateen programazioa nahiko murrizta dela diote; “nik ETB1 ta beste kanalak e ikusten ttut. ETB1 da euskaraz den bakarra ta ETB3 re ezta kusten hemen oseake erdarazko kanalak kusten ttut baitare. Marrazkik ta seriek La1, T5, LaSextan ta olako kanalatan kusten ttut, eske serie onak eztaude ETB1-en, gañera ETB1eko programak errepikatuk izaten dia gehinak ta aspertu iten naiz.” Beste bi ikasleek ordea ez omen dute telebistarik ikusten eta ikusten badute euskal telebista ikusten dute; “guk itxen eztu telebixta asko kusten, ta kusten dunemon* ETB1 izaten da ze nere attak ta amonak notizik, denboa ta arrasaldeko programan bat o ola kusten dute ta oiek euskaraz kusten ttuzte. Bestela eztu telebixtik jartzen itxen.”

Euskal telebistaren eskaintza benetan hankamotza da gure herrian. ETB 1 da euskaraz aurki daitekeen kate bakarra. Gainontzeko kate guztiak erdara hutsean egiten dute eta haur eta gazteek beraien gustoko programaren bat ikusteko orduan, gaztelera hutseko kateak ikusten dituzte. ETB1-ak ez du gazte eta haurrentzako eskeintzarik, izan ere, haurren programazio guztia ETB3-ra pasa zuten eta azken kate hau ez da Goizuetan ikusten.

**dunemon* (duen/dugun

denboran)

2.2.5. Hiztegi ariketa:

Ikasleen hiztegi maila zenbaterainokoa izan den ikusteko, eranskinetan (2., 3., 4., eta 5. eranskinak) jasotako emaitzetan oinarritu naiz. Ariketa guztiak herriko beste adindu batzuei entzundako hiztegia erabiliz osatu dira eta ariketa hauek lagin guztiari pasa zaizkio. Emaitzak *Gazteen hizkera vs. Adinduen euskara (3.1)* atalean interpretatu ditut.

2.2.6 Ahozko Elkarrizketa (8.eranskina)

1. Ahozko elkarrizketa

Ahozko testuak jasotzeko, haurrei asteburuan egindako zerbait kontatzeko eskatu nien. Denak ez jartzearren, 6 adibide jarri ditut.

Irakaslea: “Asteburuan egin zenuten gauzarik interesgarriena edo dibertigarriena kontatu behar didazue banan bana. Hasi zu.”

1. ikaslea: “ni aurreko asten attonakin betizutara jon nitzan Etxollera ta han beterinarioa torri zen ze betizu batzuri indizioa sartu barra giñin. Gero pazkatu re in nittun ta remolken aretze bat beko granjara karri giñun. Soton utzi giñun herrin, ze gaur o bihar mataderira eraman barra da. Normalen urtero, lau-bost bat azinda eramaten ttu haragitako biño aurten gutxio eramango ttu zeba betizu hau haundia zen. Krixton indarra zun e, sokatik lotu giñun ta kasi ez giñun remolken sartu, krixton potek ate zittun. Ta ondoren, plazara yetxi nitzan anaingana ta launangana ta pillotan ta fuolen ibili giñan beko frontoien. Ta ianden jostaka ibili nitzan launakin ta.”

2. ikaslea: “ni iande goizen esnatu ta realan partidua kuster a yon nitzan nere lengusu Aitorrekin. Partidua arrunt txarra izandu zen, galdu intzun ta jendea arrunt haserre atere zen. Gero jugadorek atetzen dian atera hurbildu giñan ta Xabi Prieto, Ruli ta Agirretxeekin argazkia ate giñun. Gero Goizutara torri giñan ta attona, amona ta arrebakin ta bazkaldu giñun, attona Jexuxen urtek zian ta. Ta postretako nik intako txokolteko muffinak jan ginittun. Aurreoko eunen ama ta biek aittu giñan itten itxen ta errak ate zian!”

3. ikaslea: “Lanbaten osabakin ehizera jon nitzan, gero bazkaldu nun berekin ta arrasalden pillotan ibiltzera jon nitzan goiko frontoira. Biñon asteburuko gauzik obena... (jajaj) nere lengusua Oierrekin asertu zenen (jajajaja). Gordeka ai giñan yostaka ta derrepente nere lengusua libratu zen ta Oier hasertu in zen, ta ordun Oierrek aplastatu in zun paretan kontra lengusua. Lengusuk lepotik hartu zun ta krixton arramazka utzi zin lepon. Nik eztakit biño beti ola ibiltzen dia. Gero pakek in zittuzten ta denak batera Klaudion itxera yon ta Fanta ta bollo batzuk erosi ginittun ta Goiko Itturira yon giñan berentzera”

4. ikaslea: “Pues ni lanbaten Goizutan eendu nitzan oikin (lagunekin) jostaka ta iayanden berriz Andoañera yon nitzan, nere lengusun jaunartzea zen ta arreba, atta ta ama ta ni yon giñan. Elizan in zen ta bua, ori nazkatzea! eske etzit bate gustatzen elizara jotea, amon guzik yoten dia ta apezak aspertu itten diate. Oparia in giñin arrebak ta nik, lo itteko arropa. Ta gero bazkaltzera yon giñan famili osoa Hernanira ta handik , arrasalden, itxera bueltu giñan. ”

5. ikaslea: “Ni mendira jon nitzan Aitor ta Mikelekin, Manduira abitu giñan biño errekaiekuko ortan betizu pilla bat zauden ta ez giñan irao. Zezen bat etzen muitzen ta porsiakaso buelta man giñun. Aranora yon giñan ortik kroseko pixtara, oan gañera berrittua do ta moto pilla bat tortzen dia... bazen tipo bat moton biño... iual bost metroko saltok itten zittun eh! Bueno, gero Goizutara buelta hartu giñun ta burdin bordako itturin ura eran ta herrira torri giñan.”

6.ikaslea: “ni baserrin eendu naiz asteburu guzia, lan asko giñun itteko ta. Lanbata goiza ardik biltzen irabo giñun, ikiarrizko lañoa sartu zun ta Ezpondatako minatan barna buelta man ta Maldako paadin harrapatu ginittun. Gero itxera alletu bazkaldu ta sotoko azpik atetzen aittu giñan anaia ta bik tratorekin ta iyanden, lenbiziko jostaka ibili nitzan zakurrakin ta bizikletan ta arratsalden ama ta bik Soratxikin eendu giñan auzokokin hizketan.

2. Ahozko Elkarrizketa:

Baserritar batengana joan eta elkarrizketa bat egin nion. Gidoi txiki bat eramane nuen baina lehenengo galderaren ondoren gustura ari zela ikusi eta gidoia alde batera utzi nuen.

NI: Kaixo, Joxe!

BASERRITARRA: Hola, Hola, Martin? Ongi altza?

N: Bai bai ongi, zuek e bai?

B: Ala san barko, gañekon badakik, gaizki bagaudek ire atangana auro..

N: Bueno, elkarrizketa hontan istorio batzuk kontatzea nahiko nuke, garai bateko baserriko kontuak o jakin nahi nittuzke, sate bateko, baratzako arto kontuak kontatzei bai alto?

B: Bai bai, istorio asko batu hemen. Gure denbon arto ya baserri guzitan eriten gunun. Artoa... artoa udaberri bukaera aldera eren ta ondoren, nolako artoa ate zen, iten zittuzten artok bildu. Pila haundia zen lekun auro zuritu bar izaten zen. Alde batetik masalastoa ta txurikiñak ta bestetik balio zun artoa. Lamote arratsatan prepatzen zittuzten txandan arto zuritzallek. Anuntziatu iten zuten: "Gaur Herreron, hurrengo Alkason!... baserri aundi oritan.

Ta ordun arto zuritzen iten zuten saioa, goizeko iruk arte. Bittarte hortan prepatzen zittuzten gaztañ errek, gazta ta uia, ardoa ta soñua, uateke bezela, goizaldeño do. Goizeko mezara tortzen zian irrintzika. Ardo gorria tokatzen bazen ondoko neskari do berak nai zunari musu maten zin, krixton juerga.

Gazteri guzia yoten yun. Attu duk usario ura e, batzuk besteri artaburu tíraka, bertsotan bat bestekin ta, jesus...

N: erki erki, enittun kontu oik ezautzen...

B: gero baserriko lan geio auzon ta, izaten zen gorozketarina. Ortako yartzen zian auzoko guzik ta bestetikan e iol. Launtzeko goa zuna dena. Izaten zen bat gorotza arrotzen ta bestea saski betetzen. Bestek jartzen zian txandan bezala, batek besteri saskia emanez ta beko muturrekok zabaltzen zun burutik. Burun, patu propio iña burutea (telazko koroko bat) ta hiru kolpetan saskia zabaltzen zun, abaniko bezala! Ta gero zatore ibiltzen zuten bueltaka iñoiz behinkaka ta irrintzik herri guzia altxatzen zuten. Lana bukatzen zuten denbon baserrin otordu izuarria iten zuten. Goizetik bazen

bazkaria ta arrasaldetik bazen berendu ta afaria. Bazkaria potajea, arkumea nahikoa, ard gazta ta gaztanbara; berendu gazta ta uia ta afaltzeko eurdin posturara.

Zollarik ta Yorrarik izaten zian, zollarik hiru ortzekokin lur iraultzen zutenak, hiru do lau launek itten zuten. Yorrarik berriz belar txarrak kentzen artoa yaitzen zen denbon.

Gerore yorrera yoten giñan, Zumarrenera ta, aldexioko baserritan biño geixio ta paatzen. Goizeko bostatako yeki zazpitako alletzeko. Etzen lana fiña biño beharra gunulakoz yoten giñan.

Yuntatzen giñan emakume kuadrilla bat ta gizonak ebai tarteka. Gosari ttiki bat in ta alletuta lenbiziña saioa yorren.

Zortzi terdik beretzik alden gosaria, urdaizpikokin tomatea, ta gero berriz atzena, yorrera. Itxeko andrek bazkaria prepatzen ziun ta iol bueltan bat iñen zen alorrera marmitakin, ura do patar pittikot izaten zen. Horrek oyua itten zun denbon denak bazkaltzera.

Eonaldi puxkoat in ta berrize yorrera. Berentu, ta illundu arte, afaltzeko tenore arte. Bittarte artan segun ze launak zian pasatzen zen juerga, batek bestek biño haundiok botez. Arratsen berriz e afaldu ta itxera. Espideko sorora alletzekon ordu erdi. An dantzaldia in, batzuk kantatu ta bestek dantzatu, ta itxera alletzen bai lo erra.

Biden eldu giñala itxeko andrek leihotikan irrintzia ta bestek kontestu. Bistatik gorde arteño antxe irrintzika. Hura izaten yuen itxeko andren gustoa.

N: Bira ze politta, oan ezta olakoik ikusten...ta baserrin nolakoa izaten zen zuen eunerokoa ze yaten ziñuten, sate bateko?

B: yan gutxi yaten giñun, oan biño mordoskaze gutxio. Ordun diru gutxiko familia giñan ta baratza, ta itxeko azindakin lan iñez bizitzen giñan. Orduko yanaria talo ta esnea izten gunun, baberna, ollaskon bat o beste iyandetan ta zerrikia neú pasatzeko.

Oroitzen naiz atta ta bik Labaingo erreka nola jotzen giñan, han ardik izaten ginittun larren ta gero arrantzara betti. Handikan itxeño busti bustik, amorrik iratzeliztor batetik zintzikan ginttula. Olaxeko kapritxon bat izaten gunun, biño amorri aitxek ze gustora yaten ginittun!

N: Ta eskolara yoten al ziñan?

B:eskolara gutxi, ordun itxen ikiarrizko lan pilla izaten gunun ta eskolara aldizka azaatzen giñan. Ordun gañera eskola kastellanoz izaten zen, oan, itxen lana izaten bazen itxen geldittu bar izaten gunun senide guzik.

Oan orde garaiare difenté da ta zuek gehio dakizte gu biño. Halare oango gaztek beratzok iruitzenzkeak (barre egiten du)... ikasteko go gutxi ta lana gerota gutxio, ori re bai. Oango telefonok, ordenadorek ta puska herriko hizkerare ikiarri bajatu da, asko, gu garai baten bertsoka ta kantari ibiltzen giñozen herri guzitik ta len san duan bezala, usuario oik denak galdu ttun. Ori penaarria iduitzen zit neri. Len dimeste euskuarik ezta aitzen oan.

3. EMAITZAK - KONPARAKETA

3.1 Gazteen hizkera vs. Adinduen euskara

Lehenik eta behin, hizkuntza analisiarekin hasteko, bokalismo ezaugarrietan dituzten ezberdintasunak ikusiko ditugu. Gazteek *-xio* atzizkirik ez dute erabiltzen, *moteltxio* edo *auntzoxio* (haruntzago) esan beharrean *motelo* edo *auntzo* esaten dute. Erabiltzen duten atzikia *-o* (batuan *-ago*) da, esaterako, *motelo*.

“Bezain” edo “hagin” bezalako hitzetan, adinduek “biziñ” edo “aiñ” ahoskatzen dute. Gazteen artean *ain>iñ* ezaugarria mantentzen da baina ez diote ematen adinduen erabilera hori; “horrek aña itten dut nik” (horrek adina egiten dut nik) edota “gañera” (gainera).

Aditz laguntzaileetan ere aldea dago gazteen hizkeratik adinduen hizkerara. Perurenak eta Zubirik (1998) adierazten duten moduan, aditz laguntzaile batzuetan bokalak aldatzen dira, aldatzen den bokala, hurrengo silaba den bokal bera bihurtzen da, esaterako “guk ekarri ganuen” esaldia, adinduek “guk karri gunun” edo “elkar ongi eramaten gunun” esaten dute. Gazteek aldiz, aditz laguntzaileak batzuetan aldatu egiten dute, esaldi hori “guk karri giñun” esaten dute. Hau da, *gunun* - *giñun* esaten dute. Alderdi honetan aldea handia da adindu eta gazteen artean.

Irekiduren inguruan, erabilera anitza da gazte eta adinduen artean. Gazteek *motikoa* edo *komona* bezalako hitzak erabiltzen dituzte: “jon al nitteke komonera?” edo gelan askotan entzuten den esaera ezaguna hau: “motikoa, motikoa, bost titikoa, hiru kenduta, bikoa”.

Aferesiak oso nabarmenak dira Goizuetako hizkeran eta ongi transmititu dira hauek. Adindu guztiek eta gaztetxoek gehiengoak ere aditz askoren hasierako bokala jan egiten dute; *kusi* (ikusi), *torri* (etorri), *man* (eman)...

Diptongoen kasua aipatzekoa da eta gazte eta helduak ere parean dabilta diptongoen erabileran. Batzuetan, hitzak herskari bat galtzen duenengan sortzen da diptongoa, “itzein” (hitz egin) kasua. Besteetan, diptongo bat silaba bakarra bihurtzen da, “biño” (baino). Hitz hauek oso erabiliak dira, beraz gazteenganako transmisioa izan dela ikus daiteke emaitzetan.

Kontsonantismoaren inguruan ez da aldaketa nabarmenik ikusten, txistukariak, sudurkariak, dardarkariak, frikariak zein bustidurak ez dira aldatu. Erabilera aldetik, mota honetako hitzak gutxitu egin dira baina ez dituzte ezaugarriak aldatu.

Txistukarien artean ahots guztiak ongi bereizten dituzte “itxen”, “itzein”, “lotsa”... baina Goizuetako hitz txistukarien ezaugarri batzuk galdu egin dira gazteen artean, esaterako, *-oitza>-kotxa* kasua, gazteek “bakoitza” esaten dute eta adinduek “bakotxa”.

Hala ere hitz batzuen aldaketa mantentzen da gazteen artean, *s>x* kasua esaterako, “krixton, Jexux, pixta”... Beste kasu bat ere ikusi dugu, *-ts->-s-* kasua, gazteek “arrasaldea” esaten dute “arratsaldea” beharrean.

Frikarien ezaugarriak ere mantentzen dira bi aldeetan, *<j>* soinua *<y>* izaten jarraitzen du mota honetako hitz gehienetan: “yon, yarri, yokin...” Hala ere, modu honetako hitz bat edo bestean aldea ikusi dut, “juntatu” hitzean esaterako, adinduek “yuntatu” esaten dute, gazteek aldiz “juntatu”. Orokorrean, ongi transmititu den ezaugarria da.

Sudurkarietan gazteek ere adinduen gisara Goizuetako sudurkarien ezaugarri batzuk barneratu dituztela ikusi dugu, *-aino>ño* kasua batez ere (baino>biño). Hala ere gabezia bat nabaritu dut; *-nb->m* kasuan. Zaharrek “larunbata” eta “adinbeste” hitzak “lamata” eta “dimeste” ahoskatzen dute. Ikasleen artean ez dugu aldaketa hau ikusi.

Bustidura kasuetan, bai gazteek eta bai adinduek goizutarraren ezaugarriak mantentzen dituzte. Gazte zein zaharrei hurrengo hitzak entzun dizkiegu: “biño” (baino), “pilotan” (pilotan), “soñua” (soinua), “kuttu” (ikutu), “tto” (ditu)....

Hala ere, belarrian min egiten duen ohitura berri bat hartu dute gazteek, “egiten” aditzean ez dute *-it->-tt-* kasua erabiltzen, hau da “itten” esan beharran, askok “iten” esaten dute.

Morfologiaren gaiaren inguruan, Perurenak eta Zubirik (1998) ematen dizkiguten ezaugarri morfologikoak modu egokian erabiltzen dituzte gazteek eta adinduek; erakusleak, izen arruntak, leku adberbioak, galdetzaileak eta abar. Aipagarria, erakusle indartuak eta leku adberbio indartuen egoera aldatu dela esango nuke. Zaharrenek maiztasunez erabiltzen dituzten hitzak dira, adibidez, “oitxek”, “onontxio”, “hantxe” etab... Gazteen artean aldiz, ez dut modu honetako erakuslerik entzun.

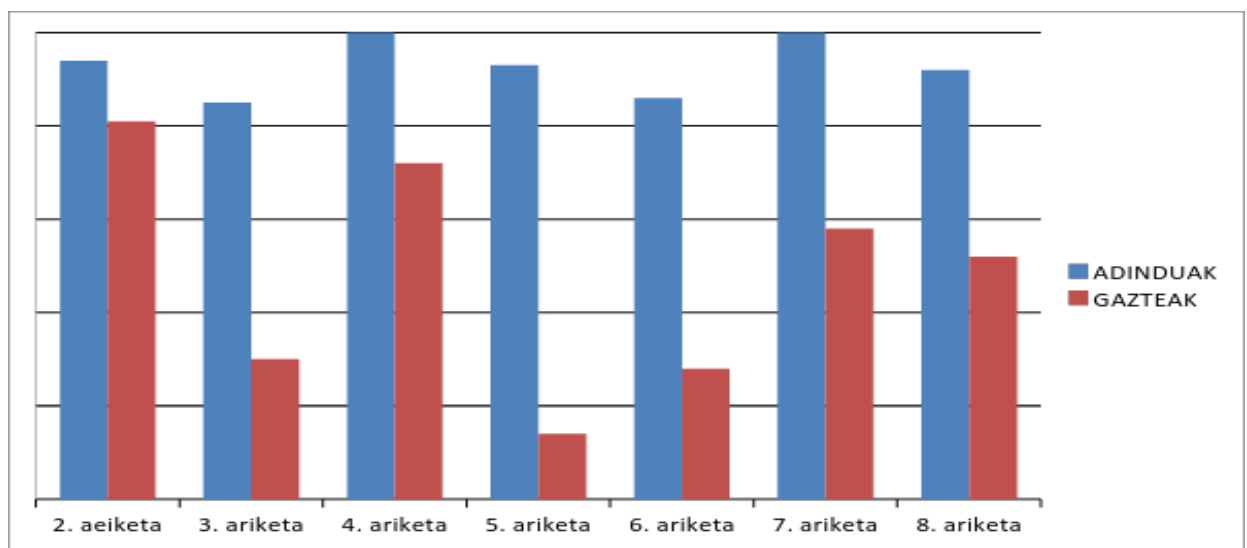
“Yarri” eta “patu” aditzen bereizketa ematen da haurren artean. Nahiz eta gutxitu “patu” aditzaren erabilera, ikasle ugarik bereizten dute bata bestearendik. Gelan, maiz entzun dezakezu “ni hemen yarriko naiz” edo norbaitek zerbait idatzi eta “datu horiek gaizki patu ttizo” bezalako esaldiak. Bi adibide hauek, argi uzten digute Patxi Perurena eta Juan Jose Zubirik *Goizuetan eta Aranoko Hizkerak* (1998) liburuan emandako azalpena ulertzen dutela; *yarri* aditza “nor” motakoa dela eta *patu* aditza “nor-nork” motakoa dela.

-Tsi edo *-tzi* adizkiek daramaten aditz nagusiaren itxuraren aldaketari eusten zaio. Adibidez, “duzu”-“zó” kasua egunero entzun dezakegu “zuk in zó hori!”.

Joskera aldetik desberdintasunak ikusten dira. Kausazko esaldietan, hiztun edadetuek zergatia adierazteko –koz atzizkia erabiltzen dute: “...lana etzen fiña biño beharra giñulakoz yoten giñan”. Gazteen artean ordea ez da espresio mota hori entzuten. Hauek erdarazko “por” eta “porque” ren kalkoak erabiltzen dituzte; “ze” (eztut bazkaldu ze enun goseik) eta “zeba” (enaiz yon zeba enitzan gustora).

Erdarakadaren bat edo beste ere jaso ditut ikasleen aldetik, esaterako: “jugadorek”, “aplastatu” edo maiztasun handiz erabiltzen duten “eske”.

Hiztegiari buruzko ariketetan bildutako erantzunak barra diagrama batean islatu ditut. Horretarako lehendabizi bi taldeetan banatu ditut emaitzak. Batetik 4 adinduak eta bestetik 12 gazteak. Ariketa bakoitzean talde bakoitzak batz beste atera duen nota, ehunekotan (%), irudikatzen du barra diagrama honek.

Barra adiagrama 1. 1-8 ariketetako emaitzak batz beste

Ariketa baten emaitzak banan-banan ikusteko, azken ariketa aukeratu dut. Bertan jasotako emaitzak banan banan Barra Diagraman jaso ditut. 11 erantzun zuzen posibleetatik parte hartzaile bakoitzak ongi egindako erantzunak ageri dira hurrengo grafikoan.

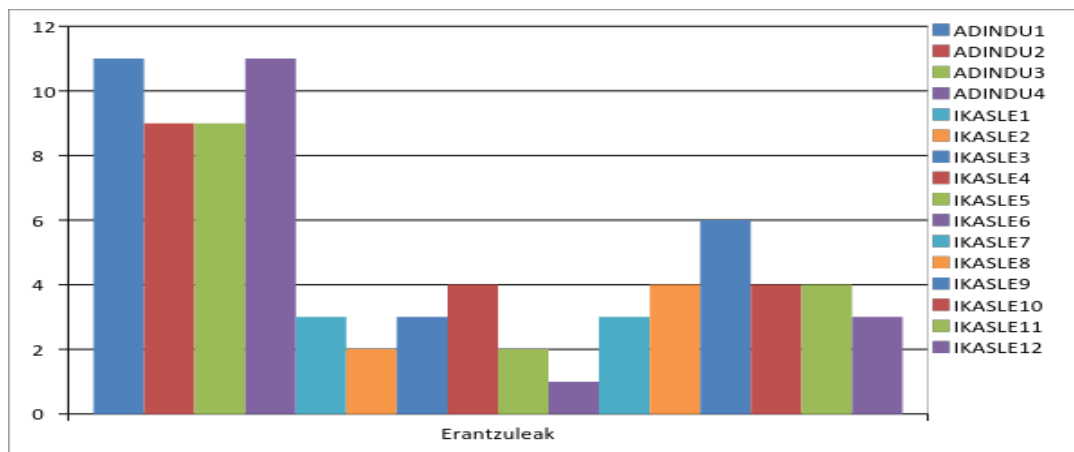

Diagrama 2. 9. ariketako emaitzak

Emaitzetan ikusten den moduan, hiztegi maila desberdina erakutsi dute bi aldeek. Ariketa guztietan, zaharrek, emaitza hobeak lortu dituzte. Bi emaitza kopuruen aldea ikaragarria da bi taldeen artean.

Azken ariketan ere ildo beretik jarraitzen dute emaitzek. Adinduek emaitza oso onak lortu ditzute, gazteek aldiz ez. Ikasleetako batek (IKASLE9) bakarrik asmatu ditu hitzen erdiak baino gehiago. Ikasle hau baserrian bizi den ikasleetako bat da.

Grafiko hauek, ondorio zehatz bat baino ez digute uzten. Goizuetako hizkera aberatsa izan dela eta aberastasun lexiko hori gazteen artean galtzen ari dela. Honek, gainera, ondorengo ezagutza ere oso urria izatea baldintzatzen du. Aurretik egindako hipotesiak baieztatzen dituzte emaitzek: bizi baldintza eta ohitura berriak dituzten gazteek goizuetar hizkerako ezaugarri gramatikal gutxiago erabiltzen dituzte eta hiztegi aldetik askoz ere aberastasun handiagoa dute adinduek eta baserrian bizi izandakoek, herrian eta kanpo harreman handiagoa duen jendeak baino.

Idea orokor bat osatzeko, orokorrean, gazteek ikusi ditugun hizkuntza ezaugarri gutxiago erabiltzen dituzte, nahiz eta berezko edo jatorriko hizkeran hitz egiten jarraitzen duten. Ezin da alde batera utzi Goizueta bezalako herri batean, Gipuzkoako euskarak eta komunikabideetatik jasotzen dugunak presentzia eta eragin handia duela herritarren artean. Eraginak eragin, Goizuetako gazteek, modu ez hain aberatsean bada ere, goizuetar hizkerako ezaugarriak erabiltzen jarraitzen dute.

Proiektu hau Ikuspegi pedagogikotik eta didaktikaren arlotik begiratuz gero, bi alderdi landu ditugu batik bat:

-Ikasketa esanguratsua: Proiektu honekin ikasleen testuingurua ikusteko ahalmena izango dugu. Ikasle batek hizkuntzan izan duen garapena zenbaterainokoa izan den ikusteko balioko digu eta ikaslearen bizi ohiturak eta kanpo harremanei buruzko informazioa lortzea ahalbidetzen digu honek guztiak. Proiektu honen bidez jasotzen ditugun emaitzak interpretatuz, ikasleek eskolatik kanpo bizi duten egoera sozialari buruzko informazioa jasoko dugu.

Garrantzitsua da irakasle batek ikasle bakoitzaren egoera eta honen eraginak zeintzuk diren kontuan hartzea. Ikasle bakoitzari bere egoera sozialaren arabera erantzun behar zaio, bere behar eta gabeziak zein diren ikusiz. Ikerketa txiki honen bidez ikasle bakoitzaren familia eta lagun inguruari buruzko informazioa lortu dugu. Hau da, ikasle batek duen egoera soziolinguistikoa nolakoa den jakiten dugu.

-Hezkuntza curriculumaren aldetik ikusten badugu, proposatutako ariketen bidez, hizkuntzarekin loturiko hainbat gaitasun eta ezagutza lantzen dira. Alde batetik, eguneroko gaiekin loturiko ahozko eta idatzizko diskurtsoak ulertzen ikasiko dute, jarduera sozial eta kulturalako testuinguru desberdinetan. Eta bestetik herriko ondare kulturala izan den hiztegia, gramatika funtzionala eta estiloa eta hizkuntzaren funtzioak ezagutzeko aukera emango die ariketen sekuentziak.

4. CONCLUSIONES

Para empezar, parece relevante contextualizar el entorno donde he llevado a cabo el análisis. Goizueta es un pueblo donde el euskara ha sido uno de sus importantes pilares de identidad. Siempre se ha conocido al goizutarra por el gusto a su modelo de vida campechano y por sus características de hablar.

Hay que decir que en este pueblo de unos 800 habitantes, la transmisión del euskara ha sido muy buena ya que el cien por cien de los alumnos con los que he trabajado, más todos los alumnos que forman esta escuela, saben hablar euskara. Según por dónde se mire parece ser que la situación lingüística del pueblo es envidiable, pero por los resultados que he recogido durante este análisis creo que hay dónde trabajar.

Tal como nos hemos informado, últimamente, la situación y condiciones de vida han cambiando de un modo drástico estos últimos años. Antes, hace 50 años, Goizueta doblaba la cifra de habitantes a la de hoy en día. Había unos 100 caseríos y el trabajo en el campo con la huerta y los animales era el pan de cada día. Todo ello ha hecho mella en la riqueza lingüística del pueblo.

Si hacemos un análisis general de los resultados obtenidos, es evidente que los mayores y especialmente los *baserritarras* hablan un dialecto Goizutarra más puro que los jóvenes. Además de hacer uso de un mayor repertorio sintáctico como morfológico, es destacable el uso y la variedad del léxico goizutarra. Los *baserritarras* son más conscientes de la importancia que tiene un lenguaje y las características lingüísticas propias que tiene cada pueblo. Uno de ellos dice en euskara que es una pena que hoy en día no se mantengan costumbres como el “auzolan” (trabajo colectivo) o los “irrintzis” ya que son hechos que dan identidad a un pueblo o personas.

Analizando las hipótesis que he manejado anteriormente, he de decir que se cumple cada una de ellas, por lo tanto es evidente que el dialecto del pueblo no es igual al de hace unas décadas, ya que en la transmisión ha habido características dialectales que han desaparecido. Vemos que los textos de los alumnos mantienen la tónica general de nuestro dialecto pero mezclan alguna que otra palabra del Euskara Batua. Además podemos ver alguna palabra que otra del castellano.

He de destacar que los textos de los baserritarras contienen un dialecto más rico en cuanto a diversidad léxica como morfológica.

Entre los jóvenes estudiantes, los de los caseríos son más conscientes del cambio que ha habido en el lenguaje y son los que mejores resultados han obtenido en la parte léxica del análisis. Con ello, podemos obtener una clara conclusión, que el contexto de un alumno afecta a su modelo de vida y al lenguaje que debe desarrollar para adaptarse a la situación.

Aun así, la mayoría de ellos son conscientes de que en Goizueta ha habido una degeneración del lenguaje y que el euskara que hablan no se asemeja al euskara que se hablaba hace 50 años. Comentan que la situación de la gente ha cambiado y que eso afecta al lenguaje.

Vivimos en un mundo globalizado, donde pienso que la comunicación y el estar ciberconectados se está convirtiendo en una necesidad. Los jóvenes, incluyendo a los goizuetarras, están adaptándose a una nueva generación, totalmente moderna que pide actualizarse y desarrollarse día tras día. Esto nos hace ser esclavos de productos y máquinas tecnológicas tan avanzadas como el mismo ser humano.

¿Qué tiene que ver todo ello con el lenguaje? Creo que la respuesta es bien simple, las costumbres y el trabajo han cambiado, lo cual, supone que el uso de cantidad de palabras y nombres habituales de años anteriores ya no se utilizan. El interés cultural de los jóvenes del pueblo es totalmente diferente al de hace medio siglo y ahora, en vez de ponerse a cantar *bertsos*, a jugar con el vecino o con el amigo del caserio de al lado a cortar troncos, a trabajar en la huerta, o a cuidar de las ovejas, los jóvenes están al tanto de las últimas actualizaciones del Facebook.

Aparte de eso, la influencia del castellano y del euskara batua es bastante grande en el entorno. La mayoría de canales televisivos funcionan en castellano y la oferta juvenil de la ETB1 es mínima. Además, el euskara que recibimos de los medios y el que se estudia en la escuela es el euskara batua. Tal como podemos apreciar en varios comentarios de los alumnos, hacen uso de palabras en castellano indistintamente, ya que tienen muy interiorizado el lenguaje castellano que todos los días se escucha, si no es en la tele, en la calle.

En Goizueta, las administraciones y el %100 de los establecimientos públicos funcionan en euskara, pero nada más salir a San Sebastián o a Pamplona debemos de saber hablar en castellano. Todo ello condiciona los conceptos a asimilar, y más a un niño, dado su alto grado de capacidad para asimilar conceptos básicos de la lengua.

En un pueblo como Goizueta, estos cambios afectan. Es verdad que la transmisión de la lengua se ha dado y algunas características morfológicas como sintácticas perduran en el habla de los jóvenes tal como lo hemos visto en la comparación de arriba. Pero hay que destacar que el nivel de riqueza de la lengua ha ido disminuyendo de un modo preocupante. Con mirar los resultados de la parte de los nombres cabe destacar que más de la mitad de las palabras son desconocidas para los doce jóvenes analizados, cuando cincuenta años atrás eran palabras que se usaban en casi todas las casas.

Por lo tanto, es evidente que el euskara se transmite pero no de la misma manera. Hay factores obvios que dificultan el conocimiento de las características antiguas de nuestra lengua, pero no es suficiente razón como para una degeneración de tal dimensión. Creo que adquirir conceptos arraigados al modo de vida de hace unos cuantos años enriquece al pueblo en general, enriquece a la gente culturalmente, enriquece la misma lengua y le da personalidad tanto al pueblo como al hablante.

Como futuro docente, pienso que nuestro papel es transcendental en el aprendizaje lingüístico de cada niño. Es verdad que debemos respetar el origen y la situación en la que se puede encontrar un alumno que acaba de llegar desde el extranjero, pero pienso que como docente, se debe de conocer la lengua del pueblo o ciudad a la que acudes y empeñarse en corregir acciones que dificulten la enseñanza de las características de la lengua local.

Erantzun galderak:

1. galdera: Zure ustez nolakoa da Goizuetako euskararen egoera? Zergatik?
2. galdera: Zein hizkuntzetan egiten duzu etxean?
3. galdera: Zure ustez berdin hitz egiten ahal du adineko batek edo zuk? Zergatik?
4. galdera: Zein hizkuntza erabiltzen duzu gehien?
5. galdera: Erabiltzen al duzu Euskara Batua? Non? Norekin? Zenbat?
6. galdera: Zure ustez herriko hizkerak hobera edo txarrera egin du zergatik?

7. galdera: Orokorrean, euskararen egoera ona al da gazteen artean?

8. galdera: Telebista, ordenagailua... erdaraz edo euskaraz ikusten duzu? Zergatik?

(2.eranskina)

Gozuetako hizkeran erabiliko zenukeen hitza azpimarratu:

-artikulazioa/ giltza	-baberna/babarruna
-guardiazibilla/guartzibilla	- lasterka/korrika
-ikiarrizko miña/ oñazea	-motelo/moteltxio
-ijitoeuria/xirimiria	-yo didazu/yo diazo
-molestia/airea	-in al zo?/in altzo?
-gafak/antiojuk	-karri/ekarri
-iten/itten	-kastigatu/kastíttu
-trago ttikia/xurrupea	-merendua/berendua
-iñoiz ez/sekula	-hor jarriko nuk/ horyárkonuk
-suabea/leuna	-audo/azkar/auro
-kokoteraino/ kokótzeko zulóño	-bakoitza/bakotxa
-iñala/ahalegina	-jeki/yeki
- torri honera/tordihonera	-jai/yai
-grifoa/arraska	-iten/itten
-jarri/yarri	-olatsukoa da/olakoa da

-handikankarrido/handik karri do

-ezinkabittun/harro harro

-sutsua/burrakatua/amorratua

-karri/ ekarri

-gutxiago/gutxixio

-oiek/oitxek

-urrutitik/urrutitikan

-esan zunen/esanzundenbon

-bidexka/bidetxidorra

(3. eranskina)

3. ariketa: Borobildu ezagutzen dituzun hitzak, Goizuetako hizkeran idatziak daude:

-erru (neurria) - ijitoeuria - galbaia - zopa (ez jakia) - katazka

-lakarra - milikatu - xihaxka - burrakatua - ollatia - ixtéia

-akullua - itxittura - orapea - ortotsa - lata (etxearen zatia)

-abea - kapirioa - illupa -pizarriña

4. ariketa: ESAERA ZAHARRAK. Lotu dagokion esanahiarekin.

-“infernuko demonioa ezta lo ehoten”

-“San Markosek kazkabarra hortzatan”

-“muttu dia Ezpondatako harrik”

-“ Porrostako errekako hortikan badik horrek”

-“ur illan saltoa gaixtoa izaten duk”

-“eroa zeok errotaria”

-“Bihar e eukiko ttu hankak ihar”

1. Eguraldi txarra hasten denean.
2. Aipaturiko garaian txingorra egiten duenean.
3. Entzun bai eta entenditu nahi ez denean.
4. Norbait oso harroa denean. Harrokeria handikoa.
5. Gaur gaurkoa eta bihar auskalo.

6. Zer bait gaizki edo behar bezala ateratzen ez denean.
7. Bakean dagoena bakean utzi.

(4. eranskina)

5. ariketa: Osatu esaldiak hurrengo hitzekin

zekordinyu - illupa - uzkaldu - zalabardatu - lausaroa - zerbel(a) - mazpildu -

- Hori ohape hontan!
- Elurra bota ondoren izaten duk mendi kaxkotan.
- Gaztaña eosi aurretikin bar da.
- Gaur patata eosi ta biharko
- Illé moztu aurretik ardia bar da!
- Ezta hontan amorri geio sartzen!
- Zeñek tto libru oiek?

6. ariketa: Lotu hitz bakoitza bere esanahiarekin

etendu - atsolarra - arreo - guada/lisua - marruskatu - apoka - perdiitu

- lau hanketan ibili =
- janari bat erdi egina utzi =
- arropa zikinak bi eskuekin igurtzi =
- baserrian haur bat jaio ondoren, igande bat aukeratzen zen bisitan joaten ziren atsoei berendua emateko =
- Oheko maindireak, toailak, almohadak...=

- egoera bat non ekintzaren ondorioa txarra izango den (ad.: pisu handiko poltsa aulkian zintzilikatu).=
- ezkontzarako prestatzen diren gauzak, garai batean alabari ematen zitzaizkion, adibidez: maindireak, oihal bereziak etb... =

(5. eranskina)

7. ariketa: Lotu

-Zerria	-kolka
-Katua	-arkara
-Astoa	-uara
-Zakurra	-iel
-Oiloa	-uara
-Ardia	-iñaus

8. ariketa: Baserriko Hiztegia

a) Hurrengo ariketan baserriko biziarekin zerikusia duten hitz batzuk ikusiko dituzu. Azpimarratu ezagutzen dituzun hitzak.

-zerria: -zerrama - aketza - ordotsa

oiloa: -ollaskoa - ollanda -txitxoa -kolka -errota -ematu

ardia: -arkumea - aharia -ardia - artantzua -arkaxtea
 -betutxa - alondoa - urruxa -peraka -mutxitea -gaitsetsa
 -gingillua

artoa: -masalastoa -pizarra -tontorroa -kerkeildu -taloa

tresnak: -aitzurra -kainkurra -hiruortzekoa -laratza -talaburnia
 -zutoia -maratilla -talamantenoa -pertola -tailla

Hauetako zein joku ezagutzen dituzu: Borobildu

-kabila -policias y ladrones -gatarropika - zokogordeka -gallinita ciega

Martin Etxeberria Aranz

b) Orain lotu hitz bakoitza bere esanahiarekin:

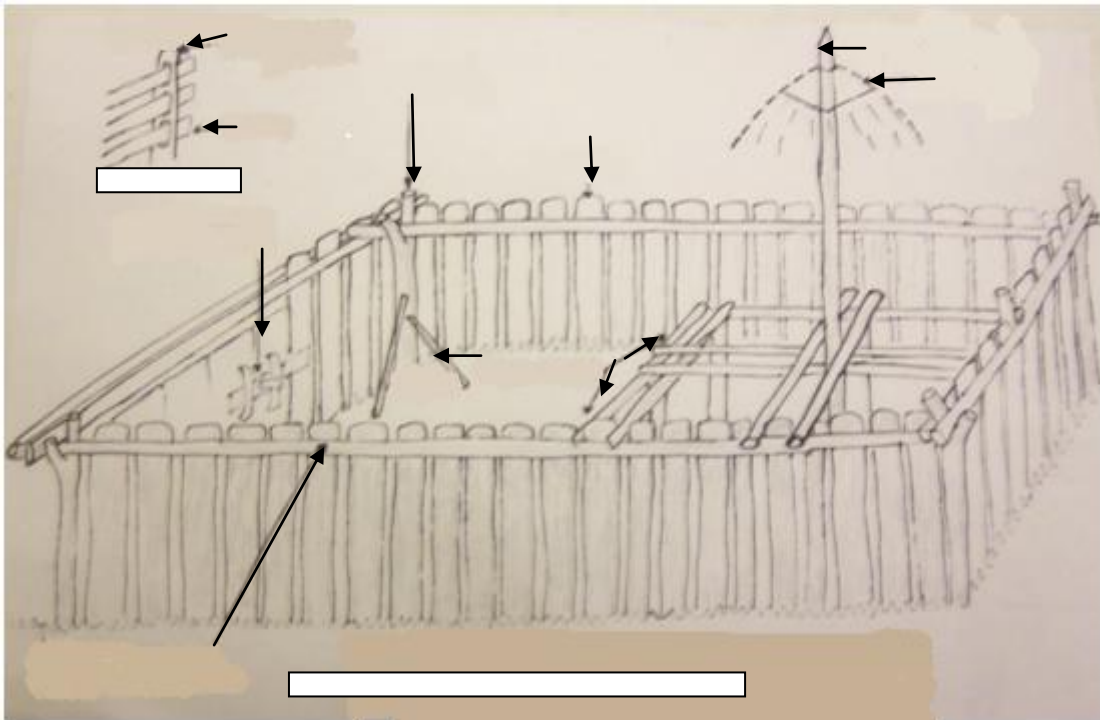
-mamipartittu	-Bittorra	-Pertika	-Eltzaburnia	-Mutxitea edo
urtxila	-Txirustea	-Urtaziorra edo Bihurra		

1. Gorputzean kolpeen ondoren ateratzen diren uhelduak.
2. “Y” formako makila, ikuiluak eta hesiak egiteko erabiltzen da.
3. Begi inguruko pikorra.
4. Eltzea suan jartzerakoan heusten duen burnizko tresna.
5. langak txirustean lotzeko erabiltzen den soka, haritz edo gaztain egurrez egina gehienetan.
6. Gurdia eta azinda lotzen duen langa luzea.

(6. Eranskina)

9. ariketa: Kokatu izen bakoitza dagokion hutsunean.

-Zotala	-Ostikoa	-ZUTESIA/ISTEGIA	-Metaziria	-Langa	-
portalanga	-Trampadura	-kontramaratila	-Zutoia	-Urtxila	
-ATAKAMAJONA	-Tantairuluzea				

(7. eranskina)

Beharrezko hiztegia. Zerrenda honetan Goizuetar hizkerako hitz batzuen definizioa emango dut. Definizio hauek MUJIKA-ren “Diccionario Vasco - Castellano, Tomo I-II” liburutik jaso ditut, gero nik laburtu ditut:

Giltza: artikulazioa

Baberna: babarruna

Guartzibilla: Guardia civil-a

Oñazea: min sakon eta handia

Ijitoeuria: euri fina, xirimiria

Airea: molestia, mina

Antiojuk: betaurrekoak

Xurrupea: Trago txikia

Kokótzeko zulóño: nazkatuita aspertuta, kokoteraino egon

Arraska: ontziak garbitzeko iturria

Ezinkabittun: harro harro eginda

Burrakatua: amorratua, sen handikoa

Bidetxidorra: bide txiki eta estua

Erru (neurria): 21 kilo

Galbaia: Irina garbitu eta azala bereizteko sare txiki eta fina

Zopa (ez jakia): nahasmendua, lohi handia, bustidura

Katazka: arazoa

Lakarra: lakatza

Milikatu: mingainarekin garbitu edo laztandu

Xihaxka: sehaska

Ollatia: oilategia

Ixtéia: istegia

Akullua: abereak jotzeko makil fin, luze eta iltzeduna

Itxittura: animaliak sartzeko leku itxia

Orapea: estalpea, estalia dagoena

Ortotsa: trumoa

Lata (etxearen zatia): teilen azpian dagoen egurrezko xaflen estalkia

Habea: eraikinaren egitura sostengatzeko zati horizontala. Baserri askotan egurrezkoa.

Kapirioa: lataren azpian dauden eta habetik perpendikularki ateratzen diren enbor paraleloak.

Illupa: hauts pila handia eta ohepean ateratzen diren ile moduko zaborra.

Pizarriña: idazteko erabiltzen den pizar-harria

Zekordinyu: haragia edo patata erdi eginda utzi

Illupa: ohepean ateratzen den hautsa edo ile moduko zikinkeria

Uzkaldu: ardiak lau hanketatik lotu

Zalabardatu: nahasi, edo gauzak lekuz kanpo utzi

Lausaroa: elurtutako leku haizetsuan altxatzen den elurra

Zerbel(a): amuarraile satrzteko saskia

Mazpildu: gaztainari, egosi aurretik, azala harrotu

Apoka: lau hanketan ibili

Perdiitu: janari bat erdi egin utzi

Marruskatu: arropa zikinak bi eskuekin igurtzi

Atsolarra: baserrian haur bat jaio ondoren, igande bat aukeratzen zen bisitan joaten ziren atsoei berendua emateko

Guada/lisua: oheko maindireak, toailak, almohadak...

Etendu: egoera bat non ekintzaren ondorioa txarra izango den (ad.: pisu handiko poltsa aulkian zintzilikatu).

Arreoa: ezkontzarako prestatzen diren gauzak, garai batean alabari ematen zitzaizkion, adibidez: maindireak, oihal bereziak etab...

Zerrama: zerri emea

Aketza : zerri ama, hazitakoa, zerrama estaltzeko.

Ordotsa: zerri arra

Ollaskoa: oilo ar gaztea

Ollanda: oilo eme gaztea

Txitxoa: oilo jaio berria

Errota: oiloek artoa txikitzeke duten eztarriko gihar indartsua.

Arkumea: ardiaren kumea

Aharia: ardi arra

Artantzua/arkaxtea: urte beteko arkumea

Alondoa: ahari zikiratua

Urruxa: arkume emea

Peraka: ahariak ez estaltzeko ardiei ipurdialdean jartzen zaien ohiala

Gaitsetsa: ardiak maite ez duen arkumea

Gingillua: arkumeek eztarrian dituzten bi bulto txiki.

Masalastoa: arto landarearen zurtoinak lehortuta lehortzean lortzen dena.

Txurikiña: artaburuaren hosto lehorrak

Pizarra: artaburuaren goi aldean ateratzen diren hari marroiak

Tontorrea: arto landarearen punta

Kerkeildu: artaburuak zuritu, aleak atera.

Talaa: arto iriñez, urez eta gatzez egindako opila.

Aitzurra: baratzean lurra lantzeko tresna, hortz handi eta zabal bakarra

Kainkurra: aitzurraren antzeko tresna, hortzduna eta lurrari buelta emateko balio duena

Hiruortzekoa: lurrari buelta emateko eta gorotza zabaltzeko erabiltzen den hiru hortzeko herramienta.

Larazta: heltze eta ontziak suaren gainean zintzilikatzeak gakoak

Talaburnia: taloak egiteko erabiltzen den burni borobil eta laua

Talamantenoa: suaren inguruan taloak zutik berotzeko erabiltzen den ilargi erdi itxurako burnia

Tailla: zorrak kontuan gordetzeko erabiltzen den makil koskaduna

Zutoia: landareei hazitzen laguntzeko erabiltzen den makil luzea

Tantairuluzea: urtxil batetik bestera, zutoiak zutik eusteko langa luzea

Maratilla: baserrietako ateetako egurrezko pistilu biragarria

Pertola: amorraiak preso harrapatzeko sareko tresna.

Mamipartittu: Gorputzean kolpeen ondoren ateratzen diren uhelduak edo haustura.

Bitorra: begi inguruko pikorra.

Pertika: gurdia eta azinda lotzen duten langa luzea.

Eltzaburnia: heltzea suan jartzerakoan eusten duen burnizko tresna.

Txirustea/Urtxila: "Y" formako makila, ikuiluak eta hesiak egiteko erabiltzen da.

Urtaziorra edo Bihurra: langak txirustean lotzeko erabiltzen den soka, haritz edo gaztain egurrez egina gehienetan.

Animalien zelo egoera:

Zerria - iñaus

Katua - uara

Astoa - iel

Zakurr - auara

Oiloa - kolka

Ardia - arkara

ESAERA ZAHARRAK.

“San Markosek kazkabarra hortzatan”: Aipaturiko garaian (San Markos egunean) txingorra egiten duenean.

“Muttu dia Ezpondatako harrik”: Herrian euri eraso bortitza hasten denean.

“Porrostako errekako hortikan badik horrek”: Norbait oso harroa denean. Harrokeria eta handitasun puntua duenari esaten zaio.

“Ur hillan saltoa gaixtoa izaten duk”: Bakean dagoena bakean utzi, pertsona lasairen haserrea benetan bizia izaten baita.

“Eroa zeok errotaria”: Norbaiti zerbait esan, hark entzun bai eta entenditu nahi ez duenean.

“Bihar e eukiko ttu hankak ihar”: Gaur gaurkoa egin eta biharko ezjakintasunean bizi duenari.

“Infernuko demonioa ezta lo eoten”: Zerbait ongi egin nahi eta gaizki edo behar bezala ateratzen ez denan.

(8. eranskina)**1. Ahozko elkarrizketa**

Galdera: Asteburuan egin zenuten gauzarik intresgarrena edo dibertigarriena kontatu behar didazue banan bana. Hasi zu (ikasle bat hautatu eta txandak eman).

2. Ahozko Elkarrizketa:

(Baserritar batengana joan eta elkarrizketa bat egin nion. Gidoi txiki bat eraman nuen baina lehenengo galderaren ondotik gustora ari zela ikusi eta gidoia alde batera utzi nuen.)

1. Elkarrizketa honetan garai bateko istorio batzuk kontatzea nahiko nuke, aspaldiko baserriko kontuk edo jakin nahi nituzke, esate baterako, baratzako arto konturik kontatzerik ba al duzu?
2. Baserrian nolakoa izaten zen zuen egunerokoa? zer jaten zenuten, esate baterako?
3. Eskolara joaten al zinen?

6. BIBLIOGRAFIA

AMONARRIZ, K. (2013/06/20). *Euskara eta Berrikuntza Soziala*. EMUN. Euskalduna Jauregia, Bilbo.

ALTADILL, J.: Geografía general de País Vasconavarro. Provincia de Navarra, Bartzelona, 178. orr. Eskuragarri (2015/06/03-an) <<http://eu.wikipedia.org/wiki/Goizueta>>

AREXOLALEIBA, J. (2010). Euskal kulturaren transmisioa. *Argia* astekaria, 2224. alea. (2010-03-28)

AURREKOETXEA, G. (2013). Estandar eta dialektoen arteko bateratze joerak (ikuspuntu teorikotik begirada bat). Bilbo: EHU

ELORDUI, A.; MAIA, J. (2002). Eskola eta dialektoak: irakaskuntzan gertatzen diren arazoak eta irtenbideak. *Revista de Psicodidáctica* nº 13. (105.-116. orr.)

LARREA, K. eta MAIA, J. (2008). Euskara batua eta euskalkiak Haur Hezkuntzan eta Lehen Hezkuntzan. Eskuragarri (2015/06/01ean) <http://testubiltegia.ehu.es/Euskara-batua-eta-euskalkiak-eskolan/batua_euskalkiak_eskolan.pdf>

LUJANBIO, O. (2012). Hizkuntza-aldakortasuna Goizuetako euskaran. Bilbo. 77. orr. Eskuragarri (2015/06/01ean) <http://scholar.google.es/scholar?q=OIHANA+LUJANBIO>

LUJANBIO, O. (2015). Euskalkiak eta euskara batua Goizuetan. *Xapo aldizkaria* (4. zenb.)

MITXELENA, K.ap. OLAIZOLA, R. (2001). *Entre nosotros*. Zarautz. 9.orr

MUJIK, P. (1981). *Diccionario Vasco - Castellano, Tomo I*. Donostia. Mensajero

MUJIK, P. (1981). *Diccionario Vasco - Castellano, Tomo II*. Donostia. Mensajero

NAFARROAKO GOBERNUA – HEZKUNTZA DEPARTAMENTUA. *Curriculum*. *Lehen*

Hezkuntza. 2. liburukia: hizkuntzen tratamendu integratua. [ikusia

(2015/06/1ean)]

<http://www.educacion.navarra.es/documents/713364/714655/curriprimaria2eusk.pdf/af83641d-12da-4efa-bc0a-45b173a3d4a8>

OLAIZOLA, R. (2001). *Un lugar, nuestro lugar*. En: LERTXUNDI, A..*Koldo Mitxelena entre nosotros*. Zarautz: Alberdania.

PEÑALBA, A. (2004). *Euskara arkaikoaren hedapena(0. urte inguruan)*. Non: ASTRAIN, L.N.(2004). *El Euskara arcaico: Extensión y parentescos*. Tafalla: Txalaparta.

PERURENA, P.; ZUBIRI, J.J. (1998). *Goizueta eta Aranoko Hizkerak*. Iruña: Nafarroako Gobernuaren Argitarapen Fonda.

PUNTUBI. *Historia, Euskararen historia laburra* [7-8.erroak] eskuragarri 2015/9/17an non: (<http://www.puntubi.com/banatzailleak/2naagusieuskara.htm>)

ZUAZO, K. (2001). *Euskararen Sendabelarrak*. Zarautz: Pamiela.

ZUAZO, K. (1998). *Euskalkien mapa*. *Berria* egunkaria. (2004-11-30)

ZUAZO, K. (1999). Batua versus euskalkia?. *Argia*. (1726. alea; 1999-8-1) 17.-22. or